

PORONHOITAJIEN SIJAISAPUKOKEILU

Poronhoitajien sijaisapukokeilua valmistelleen työryhmän muistio

Poronhoitajien sijaisapukokeilu. Poronhoitajien sijaisapukokeilua valmistelleen työryhmän muistio
Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:35

ISSN 1797-9897 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-00-2869-5 (PDF)

URN:ISBN 978-952-00-2869-5

<http://urn.fi/URN:ISBN978-952-00-2869-5>

www.stm.fi/Julkaisut

		KUVAILEHTI	
Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö		Julkaisun päivämäärä 25.6.2009	
Tekijät Poronhoitajien sijaisapukokeilua valmisteleva työryhmä Puheenjohtaja: toimitusjohtaja Päivi Huotari Varapuheenjohtaja: hallitusneuvos Riitta Kuusisto Sihteeri: lakimies Pirjo Uusitalo		Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö HARE-numero ja toimielimen STM017:00/2009 20.1.2009	
Julkaisun nimi Poronhoitajien sijaisapukokeilu. Poronhoitajien sijaisapukokeilua valmistelleen työryhmän muistio			
Tiivistelmä Työryhmän tavoitteena oli valmistella tarvittavat hallinnolliset ja lainsäädännölliset toimenpiteet poronhoitajien sijaisapukokeilun toteuttamiseksi. Työryhmän tehtävänä oli esittää ehdotuksensa poronhoitajien sijaisapukokeilun järjestämiseksi Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittäneen työryhmän ehdotuksen (STM selvityksiä 2006:40) pohjalta, suunnitella kokeilua varten tarvittavat hallinnolliset toimenpiteet sekä valmistella mahdollisesti tarvittavat säännökset. Työryhmä ehdottaa, että poronhoitajien sijaisapukokeilu järjestettäisiin koko poronhoitoalueella ja että kokeilu alkaisi 1.1.2010 kestäen vähintään 3 vuotta. Kokeilu koskisi poronhoitajia, joilla on maatalousyrittäjän eläkelain 10 §:ssä tarkoitettu vakuutus tai vireillä hakemus sen saamiseksi ja joilla on vähintään 50 lukuporoa. Poronhoitaja järjestäisi itselleen haluamansa sijaisen tarvitessaan poronhoitotöihin sijaisapua sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden johdosta. Tästä hänelle aiheutuneita kustannuksia korvattaisiin jälkikäteen maksettavalla sijaisapukorvauksella. Korvausta voitaisiin suorittaa kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet niiden sijaisapujankohtana välttämättömien poronhoitotöiden hoitamisesta, jotka poronhoitaja olisi itse suorittanut ilman työkyvyttömyyttä omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun. Korvausta ei suoritettaisi, jos poronhoitajan perheenjäsenellä on ollut mahdollisuus huolehtia ja edellytyksiä suoriutua sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä. Korvausta ei myöskään suoritettaisi mm. sellaisista poronhoitotöistä, joiden toteuttamiseen on myönnetty muuta julkista rahoitustukea tai joissa kyse on porotuotteen jalostuksesta, ellei kyse ole jalostettavan porotuotteen säilyvyyden kannalta välttämättömästä työstä. Korvaus olisi samansuuruinen kuin poronhoitajalle sijaisavun järjestämisestä aiheutuneet kustannukset. Korvaus voisi kuitenkin olla enintään 17 euroa tunnilta. Kustannusten korvaaminen edellyttäisi, että sijaisena ei ole toiminut poronhoitajan perheenjäsen. Korvattaville kustannuksille olisi säädetty kalenterivuosi-kohtainen enimmäistuntimäärä. Kustannusten korvausta haettaisiin Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta, joka antaisi asiassa valituskelpoisen päätöksen ja maksaisi sijaisapukorvauksen poronhoitajalle. Poronhoitajien sijaisapukokeilun yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriölle. Työryhmä ehdottaa, että poronhoitajien sijaisapukokeilusta säädettäisiin erillinen laki.			
Asiasanat poronhoito, lomituspalvelut, sijaisapu			
Bibliografiset tiedot Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:35 ISSN 1797-9897 (verkkojulkaisu) ISBN 978-952-00-2869-5 (PDF) URN:ISBN:978-952-00-2869-5 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2869-5		Muut tiedot www.stm.fi/julkaisut Kokonaissivumäärä 60 Kieli Suomi Hinta - Luottamuksellisuus Julkinen	
Tätä julkaisua myy ja välittää verkkojulkaisu		Kustantaja SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ	

		PRESENTATIONSBLAD	
Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet		Utgivningsdatum 25.6.2009	
Författare Arbetsgruppen som bereder ett försök med vikariehjälp för renskötare Ordförande: VD Päivi Huotari Vice ordförande: Riitta Kuusisto, regeringsråd Sekreterare: Pirjo Uusitalo, jurist		Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet Projektnummer och datum för tillsättandet av organet SHM017:00/2009; 20.1.2009	
Publikationens titel Ett försök med vikariehjälp för renskötare. Promemoria av arbetsgruppen för beredning av ett försök med vikariehjälp för renskötare			
Referat <p>Arbetsgruppen hade som mål att bereda sådana administrativa och legislativa åtgärder som behövs för att genomföra ett försök med vikariehjälp för renskötare. Arbetsgruppen hade till uppgift att framföra ett förslag om att ordna ett försök med vikariehjälp för renskötare utgående från det förslag som arbetsgruppen för utredning av möjligheterna att utveckla avbytarservicen för lantbrukare (SHM:s rapporter 2006:40) lämnat, planera de behöviga administrativa åtgärderna samt bereda de bestämmelser som eventuellt behövs.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att försöket med vikariehjälp ska ordnas inom hela renskötselområdet. Försöket ska inledas 1.1.2010 och pågå minst tre år.</p> <p>Försöket ska gälla renskötare som har försäkring enligt 10 § i lagen om pension för lantbruksföretagare eller som har lämnat ansökan om att få denna försäkring. Renskötare ska ha minst 50 inräknade renar.</p> <p>Renskötare ska enligt förslaget ordna för sig själv en vikarie när han eller hon behöver vikariehjälp för renskötselarbeten med anledning av arbetsoförmåga som orsakats av en sjukdom eller ett olycksfall. Kostnader som förorsakats av renskötare ska täckas med ersättning för vikariehjälp som betalas i efterhand.</p> <p>Ersättning ska kunna betalas för kostnader som har orsakats av utförandet av sådana nödvändiga renskötselarbeten under vikariehjälpstiden som renskötare själv skulle ha utfört, om han eller hon inte hade varit arbetsoförmögen, för sin egen, en familjemedlems eller renbeteslagens räkning.</p> <p>Ersättning ska inte betalas om renskötarens familjemedlem har haft möjlighet och förutsättningar att utföra de uppgifter som ingår i vikariehjälp. Ersättning ska inte heller utgå för sådana renskötselarbeten för vilka annat offentligt finansieringsstöd beviljats eller som gäller förädling av renprodukter, såvitt det inte är fråga om arbete som är nödvändigt för att säkerställa hållbarheten av de produkter som förädlas.</p> <p>Ersättningen föreslås vara av samma storlek som kostnaderna för ordnandet av vikariehjälp. Ersättningen ska dock vara högst 17 euro per timme. En förutsättning för utbetalning av ersättning ska vara att vikarien inte är renskötarens familjemedlem. Ett maximum av timmar per kalenderår ska bestämmas för de kostnader som ersätts.</p> <p>Ersättning för kostnaderna ska ansökas om hos Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, som ska ge ett överklagbart beslut i saken och betala ersättningen för vikariehjälp till renskötare.</p> <p>Den allmänna ledningen, styrningen och övervakningen av försöket med vikariehjälp ankommer på social- och hälsovårdsministeriet.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att en separat lag ska stiftas om försöket med vikariehjälp för renskötare.</p>			
Nyckelord avbytarservice, renskötsel, vikariehjälp			
Bibliografiska data Social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2009:35 ISSN 1797-9897 (online) ISBN 978-952-00-2869-5 (PDF) URN:ISBN 978-952-00-2869-5 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2869-5		Ovriga uppgifter www.stm.fi/svenska	
		Sidoantal 60	Språk Finska
		Pris -	Sekretessgrad Offentlig
Distribution och försäljning nätpublikation		Förlag SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET	

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland	Date 25 June 2009	
Authors Working Group preparing an experiment with temporary help in reindeer husbandry Chairperson: Päivi Huotari, Managing Director Vice chairperson: Riitta Kuusisto, Ministerial Counsellor, Legal Affairs Secretary: Pirjo Uusitalo, Lawyer	Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health	
	Date of appointing the organ 20.1.2009	
Title of publication An experiment with temporary help in reindeer husbandry. Memorandum of the Working Group preparing an experiment with temporary help in reindeer husbandry		
Summary The Working Group had to prepare necessary administrative and legislative measures to carry out an experiment with temporary help in reindeer husbandry. It should put forward a proposal for organising the experiment based on the proposal submitted by the Working Group to examine the development of farmers' relief services (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2006:2), plan the administrative measures necessary for the experiment and prepare the legislative provisions that will possibly be needed. The Working Group proposes organising the experiment with temporary help within the entire reindeer husbandry area and starting it on 1 January 2010 for a period of at least three years. The experiment will concern reindeer farmers who have the insurance referred to in section 10 of the Farmers Pensions Act or who have submitted an application for obtaining it, and who have at least 50 reindeers included in their book-keeping. Accordingly, a reindeer farmer should obtain for him/herself a stand-in when in need of temporary help during a disability caused by illness or an accident injury. Costs incurred by the reindeer farmer should be reimbursed by paying compensation for temporary help afterwards. Compensation could be paid for costs that have been caused by managing the necessary reindeer husbandry work that the reindeer farmer him/herself would have carried out, if not disabled, for his/her own account, for a family member or the reindeer herders' association. No compensation should be paid in case a family member of the reindeer farmer could have taken care of and been able to carry out the tasks included in temporary help. Compensation should neither be paid for such reindeer husbandry work for which other public financial assistance has been granted or which concerns processing of reindeer products, unless it is question of work necessary to ensure the preservability of the products. The amount of the compensation should correspond to the costs incurred by the reindeer farmer through organising the temporary help. The maximum compensation could however be EUR 17 per one hour. A condition for payment of compensation is that a family member of the reindeer farmer has not worked as the stand-in. A maximum number of hours per calendar year should be laid down for the costs to be covered. An application for compensation of costs should be addressed to the Farmers Social Insurance Institution. The institution is to issue an appealable decision in the matter and pay compensation for temporary help to the reindeer farmer. The general direction, steering and supervision of the experiment with temporary help in reindeer husbandry is the responsibility of the Ministry of Social Affairs and Health. The Working Group proposes enacting a separate law on the experiment.		
Key words holiday and stand-in help, reindeer husbandry, temporary help		
Bibliographic data Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2009:35 ISSN 1797-9897 (online) ISBN 978-952-00-2869-5 (PDF) URN:ISBN:978-952-00-2869-5 http://urn.fi/URN:978-952-00-2869-5	Other information www.stm.fi/	
	Number of pages 60	Language Finnish
	Price -	Publicity Public
	Financier MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH	
Distribution and sales Internet publication		

		GOVVÁDUSSIIDU	
Olggosaddi Sosiála- ja dearvvasvuohtaministeriija		Prentosa beaivemearri 25.6.2009	
Dahkki Badjealbmáid sadjásašveahkkegeahččaleami válmmaštalli bargojoavku Ságajodiheaddji: beaivv. jodiheaddji Päivi Huotari Várreságajodiheaddji: ráđdehusráđdi Riitta Kuusisto Čalli: láhkaalmmái Pirjo Uusitalo		Doaibmagohččosa addi Sosiála- ja dearvvasvuohtaministeriija HARE-nummir ja doaibmaorgána SDM STM017:00/2009 20.1.2009	
Prentosa namma Poronhoitajien sijaisapukokeilu. Poronhoitajien sijaisapukokeilua valmistelleen työryhmän muistio			
Čoahkkáigeassu Bargojoavkku ulbmilin lei válmmaštallat dárbbaslaš hálddahuslaš ja láhkaásahuslaš doaimmaid badjealbmáid sadjásašveahkkegeahččaleami ollašuhttima várás. Bargojoavkku bargun lei ovdanbuktitt evttotusa badjealbmáid sadjálašveahkkegeahččaleami lágideapmin Eanadoallosadjásašvuodaid ovddidanvejolašvuodaid čielggadan bargojoavkku evttotusa (SDM čielgga-deamit 2006:40) vuodul, plánat geahččaleami várás dárbbaslaš hálddahuslaš doaimmaid ja maiddái válmmaštallat vejolaččat dárbbaslaš njuolggadusaid. Bargojoavku evttoha, ahte badjealbmáid sadjásašveahkkegeahččaleapmi lágiduvvošii olles boazodoalloguovllus ja ahte geahččaleapmi álggášii 1.1.2010 ja bisttášii uhcimustá 3 jagi. Geahččaleapmi guoskkašii badjealbmáid, geain lea eanadoallobargi ealáhtlága 10 §:s dárkkuhuvvon oadju dahje jodus ohcamuš dan oázžuma várás ja geain leat uhcimustá 50 lohkuohcco. Badjealmmái lágidivčče alces su háliidan sadjásačča go dárbbasa boazodoallobargguide sadjásašveahki buozalmasa dahje bártti dagahan bargonávccahisvuoda dihte. Dás sutnje boahtán golut máksojuvvošedje maŋálgihitii máksojuvvon sadjásašveahkkebuhtadusain. Buhtadusa sáhtášii máksit goluin, mat leat boahtán sadjásašveahkkeáigge daid bákkolaš boazobargguid fuolaheamis, maid badjealmmái livččii ieš bargan almmá bargonávccahisvuoda haga iežas, bearašlahtu dahje bálgosa lohku. Buhtadus ii máksošii, juos badjealbmá bearašlahtus leamašan vejolašvuolta fuolahit ja eavttut birget sadjásašveahkkái gulle-vaš bargguin. Buhtadus ii maiddái máksošii ee. dakkár boazobarggus, maid bargamii lea miedihuvvon eará almmolaš ruhtadandoarjja dahje main lea gažaldat boazobuktaga joatkagiedahallamis, earret juos gažaldat ii leat boazobuktaga, mii joatkagiedahallos, seailuma dáfus vealtameahttun barggus. Buhtadus livččii seammasturrosaš go badjealbmái sadjásašveahki lágideamis boahtán golut. Buhtadus sáhtášii goittotge leat eanemustá 17 euro diimmus. Goluid buhtten gáibidivčče, ahte sadjásažžan ii leat doaibman badjealbmá bearašlahttu. Goluide, mat máksojit, livččii biddjon kaleandarjagi hárrái eanemusdiibmomearri. Goluid buhtadus ohccošii Eanadoallobargiid ealáhtlágádusas, mii attášii áššis váiddadohkálaš mearrádusa ja mávssášii sadjásašveahkkebuhtadusa badjealbmái. Badjealbmáid sadjásašveahkkeiskkadallama almmolaš hovden, jodiheapmi ja gohcin gulašedje sosiála- ja dearvvasvuohtaministeriijai. Bargojoavku evttoha, ahte badjealbmáid sadjásašveahkkeiskkadallamis ásašuvvošii sierra láhka.			
Guovddášsánit boazodoallu, luopmosadjásašbálvalusat, sadjásašveahkki			
Bibliográfalaš diedut Sosiála- ja dearvvasvuohtaministeriija čielggadusat 2009:35 ISSN 1797-9897 (neahhta-preanttus) ISBN 978-952-00-2869-5 (PDF) URN:ISBN:978-952-00-2869-5 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2869-5		Eará diedut www.stm.fi/julkaisut Ollessiidomearri 60 Giella Suomi Haddi - Luhtolašvuolta Almmolaš	
Dán prentosa vuovdá ja juohká -		Goasttideaddji SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ	

		VALDÄLEMSIJDO	
Almostittee Sosiaal- já tiervâsvuodâministeriö		Almostittem peivimeeri 25.6.2009	
Tahheeh Puásuituállei sajasâšisekeččâlem valmâstallee pargojuávku Saavâjodetteijee: toimâttâshovdâ Päivi Huotari Vârisaavâjodetteijee: haldâttâsneuvos Riitta Kuusisto Čallee: lahâalmai Pirjo Uusitalo		Toomânadeleijee Sosiaal- já tiervâsvuodâministeriö HARE-nummeer já toimâorgaan STM STM017:00/2009 20.1.2009	
Almostittem nommâ Puásuituállei sajasâšisekeččâlem. Puásuituállei sajasâšisekeččâlem valmâstallee pargojuávhu muštотtemčáalus			
Čuákankiäsu Pargojuávhu ulmen lii valmâštállâd tárbulijd haaldâtlâš já lahâaasâtlâš tooimâid puásuituállei sajasâšisekeččâlem olâšutmân. Pargojuávhu pargon lâi oovdânpyehtid iävtuttâsâs puásuituállei sajasâšisekeččâlem orniimân Eennâmtuáluluámuttem ovd- edemmâhdulâšvuodâid čielgim pargojuávhu iävtuttâs (STM čielgiittâsah 2006:40) vuáduhd, vuávâd keččâlem várás tárbulijd haaldâtlâš tooimâid sehe valmâštállâd máhdulávt tárbulijd jurgâlusâid. Pargojuávku iävtut, et puásuituállei sajasâšisekeččâlem uárnejuuččij ubâ puásuituálukuávlust já et keččâlem algáččij 1.1.2010 já pištáččij ucemustáá 3 ive. Keččâlem kuoskáččij puásuituálleid, kiäin lii eennâmtuálurätteijee iäláttâslaavâ 10 §:st uáivildum táhádâs tâi jotonpieijum ucâmuš taggaar finniimân já kiäst láá ucemustá 50 lohopuásujid. Puásuituállee orniiččij olssis jieijâs halijdem sajasii, ko taarbâš puásuituálupargoid sajasâšise puácuvuodâ tâi täpitorme tovtâtâm pargonavcâttisvuodâ keečild. Täst sunjin šoddâm kuástádâsah maksuuččii maajeeldkietân sajasâšisesajanmáksun. Sajanmáávsu puávtáččij máksid kuástádâsâin, moh láá šoddâm toi sajasâšiseáigáduvâst velttidmettumij puásuituálupargoi hoittáamist, maid puásuituállee ličij jieš porgâm pargonavcâttisvuodâttáá jieijâs, perruujesânis tâi palgâs lohon. Sajanmáksu ij maksuuččii, jis puásuituállee perruujesânist liččii lamaš máhdulâšvuodah huolâttid já iävtuh selvâniđ sajasâšisân kullee pargoin. Sajanmáksu ij meiddei maksuuččii eres lasseen tagarijn puásuituálupargoin, moi olâšutmân lii mie- dettum eres almolâš ruttâdemtoorjá tâi mast lii saahâ puásuipevtittâs jáálludmist, jis saahâ ij lah jáludum puásuipevtittâs siäilumvuodâ tááhust velttidmettum pargoost. Sajanmáksu ličij siämmáastuárusâš ko puásuituállei sajasâšise orniimist šaddee kuástádâsah. Sajanmáksu puávtáččij kuittâg lede enâmustáá 17 eurod tiijmest. Kuástádâsâi sajanmáksu vadáččij, et sajasâžžân ij lah toimâm puásuituállee perruujessân. Sajanmáksukuástádâssâid ličij asâttum kalenterihekuáhtâsâš enâmustijmemeeri. Kuástádâsâi sajanmáksu uccuuččij Eennâmtuálurätteijei iäláttâslájádâsâst, mii adeličij ääššist vaidâlemtohalâš miärádâs já mávsáččij sajasâšisesajanmáávsu puásuituállei. Puásuituállei sajasâšisekeččâlem almolâš jodettem, stivrim já kocceem kuláččii Sosiaal- já tiervâsvuodâministeriön. Pargojuávku iävtut, et puásuituállei sajasâšisekeččâlmist asâttuuččij sierânâs laahâ.			
Äššisäänih puásuituálu, luámuttempalvâlusah, sajasâšise			
Bibliografâlâš tiäduh Sosiaal- já tiervâsvuodâministeriö čielgiittâsah 2009:35 ISSN 1797-9897 (viärmádâhalmosittem) ISBN 978-952-00-2869-5 (PDF) URN:ISBN:978-952-00-2869-5 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2869-5		Eres tiäduh www.stm.fi/julkaisut Olessijdomeeri 60 Hadde - Kielâ Suomâkielâ Luáttámušlâšvuotâ Almolâš	
Taam almostittem vuábdá já sirdá —		Kuástideijee SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ	

VUÄNNÖSGA'ZEÄ'T

Čöððteei Sosial- da tiðrväsvuøttministeria	Čöððtem pei'vmmie'rr 25.6.2009
Tuejjeja Säjjsažveä'kk-kiččlōddmōōžž valmštōōlli tuäjjä'rttel Saaggjää'dteei: tuäimmsurr Päivi Huotari Vää'rrsaaggjää'dteei: halltōsduumšek Riitta Kuusisto Piisar: Iää'kkōoumaž Pirjo Uusitalo	Tuäjjanu'vddi Sosial- da tiðrväsvuøttministeria HARE-näamar da tuäimmorgaan STM STM017:00/2009 20.1.2009
Čöððtumuužž nōmm Puä33oummi säjjsažveä'kk-kiččlōddmōōš. Puä33oummi säjjsažveä'kk-kiččlōddmōōžž valmštōōllām tuäjjä'rttel ka'ndar	
<p>VUÄNNÖS</p> <p>Tuäjjä'rttel täävtōssān lij valmštōōllād taarbšemnalšēm vaaldšēm da Iää'jžšiotteem tuäimmtuäjjaid puä33oummi säjjsažveä'kk-kiččlōddmōōžž čöððten diōtt. Tuäjjä'rttel tuäjjan lij maadārded e'ttkōōžžās puä33oummi säjjsažveä'kk-kiččlōddmōōžž riāššām diōtt Mäddtääll-luōväsuvuōđ ooudāsviikkāmvuäittmōōžžid čiolgtōōllām tuäjjä'rttel e'ttkōōžž (STM čiolgtōōžžid 2006:40) vuāđast, plaaneed kiččlōddmōōžž diōtt taarbšemnalšēm vaaldšēm tuäimmtuäjjaid di valmštōōllād määžne'ld taarbšemnalšēm šeättmōōžžid.</p> <p>Tuäjjä'rttel ee'ttkāstt, što puä33oummi säjjsažveä'kk-kiččlōddmōōžž riāžžčes pukvee'zz puä33hāiddvuū'dest da što kiččlōddmōōš ää'lgčē 1.1.2010 pee'stee'l uu'ccmōsān 3 ee'jj.</p> <p>Kiččlōddmōōš kuōskkōi puä33oummid, koin lij mäddtäällnee'kkē jeältōklää'jj 10 š:fāst jurddum staan da tu'mmjem vue'lnn ooccmōš tōn vuä33am diōtt da koin Iiä uu'ccmōsān 50 Iääkkpuōccu.</p> <p>Puä33oumaž riāžžčē jiočcses puä33triānk, te'l ko taarbāš puä33hāiddtuōjju säjjsažvie'kk panntiðrväsvuōđ le'be pāā'mh šōddām reāuggāā'ppte'mesvuōđ diōtt. Tā'st šōddām kuulid ko'rvvečes määibeä'lnn mäh'ssemnalšēm säjjsažveä'kkko'rvvōžžin.</p> <p>Ko'rvvōžž vuäitčes mäh'ssed kuulin, kook Iiä šōddām tōđi säjjsažveä'kkāai'jpoddān viält'te'mes puä33hāiddtuäjjai hāiddmuužžāst, koid puä33oumaž leäi jiočč tuejjeed notta reāuggāā'ppte'mesvuōđ jii'jjes, piärvuāssla le'be paalgāškāā'dd lokku.</p> <p>Ko'rvvōžž jeät mahssu, te'l ko puä33oummu piärvuāsslast lij leämmaž vuäittmōš äā'nned huōl da oudlōōžž spraavtōōttād säjjsažveä'kkvuō'tte kuulli tuäjjain. Ko'rvvōžž jeät mahssu ni te'l, ku tuäjjan Iiä näkkam puä33hāiddtuäi, koi čöððtumuužžid Iiä miōttum jee'res takai teāggtoštuarjōžž le'be koin kōōččmōōžžāst lij puä33ouddōžž valmštōōžžāst, te'l ko kōōččmōš i'lla valmštem puä33ouddōžž seeiltem diōtt viält'te'mes tuäjjast.</p> <p>Ko'rvvōš le'čči seämmašōōrāš ku puä33triā'ηkkē säjjsažvie'kk riāššām diōtt šōddām kuul. Ko'rvvōš vuäitčē seärvvna lee'd jäänmōsān 17 eu'rred čiāssest. Kuuli ko'rvvumuš čiolgtē'čči, što puä33triānkān i'llakku leämmaž puä33oummu piärvuāsslaž. Ko'rvveemnalšēm kuulid le'čči šeättuum ka'ndaree'kkmie'ldsaž jäänāščiāssmie'rr.</p> <p>Kuuli ko'rvvōžž Iiä ooccamnalla Mäddtäällnee'kkē jeältōkstrooi'tlest, kää'tt ooudčē ää'sšest Iäittemāā'ntem tu'mmstōōgg da määusčē säjjsažveä'kkko'rvvōžž puä33oumže.</p> <p>Puä33oummi säjjsažveä'kk-kiččlōddmōōžž takai ouddoumaž, jāā'dtumuš, vuā'pstōš da vuāppmōš kuulčē so-sial- da tiðrväsvuøttministeria peälla.</p> <p>Tuäjjä'rttel ee'ttkāstt, što puä33oummi säjjsažveä'kk-kiččlōddmōōžžāst šeättōōčes jee'rab Iää'kk.</p>	
<p>A'sšsää'n puä33hāidd, luōväsuvuøttkāžžkōōžž, säjjsažveä'kk</p>	

Bibliografiset tiedot Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009: ISBN 978-952-00- (nid.), ISBN 978-952-00- (PDF) ISSN 1236-2115 (painettu), ISSN 1797-9897 (verkkojulkaisu) URN:ISBN:978-952-00 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00	Muut tiedot www.stm.fi/julkaisut Kokonaissivumäärä Kieli n. 50 Suomi Hinta Luottamuksellisuus Julkinen
Tätä julkaisua myy ja välittää Yliopistopainon kirjamyynti, http://kirjakauppa.yliopistopaino.fi/ books@yliopistopaino.fi 00014 HELSINGIN YLIOPISTO Puhelin (09) 7010 2363 tai (09) 7010 2366 Fax (09) 7010 2374	Kustantaja SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 20 päivänä tammikuuta 2009 Poronhoitajien sijaisapukokeilua valmistelevan työryhmän. Työryhmän kokoonpanoa täydennettiin 2 päivänä helmikuuta 2009.

Toimeksiantonsa mukaan työryhmän tavoitteena oli valmistella tarvittavat hallinnolliset ja lainsäädännölliset toimenpiteet poronhoitajien sijaisapukokeilun toteuttamiseksi. Työryhmän tehtävänä oli:

- 1) esittää ehdotuksensa poronhoitajien sijaisapukokeilun järjestämiseksi Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittäneen työryhmän ehdotuksen (STM selvityksiä 2006:40) pohjalta,
- 2) suunnitella kokeilua varten tarvittavat hallinnolliset toimenpiteet sekä
- 3) valmistella mahdollisesti tarvittavat säännökset.

Työryhmän tuli kuulla asiantuntijoina Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n lisäksi tarpeelliseksi katsomassaan laajuudessa muita asiaan liittyviä tahoja, kuten poronhoitoasioissa työskenteleviä saamelaisjärjestöjä.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut toimitusjohtaja Päivi Huotari Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta ja varapuheenjohtajana hallitusneuvos Riitta Kuusisto sosiaali- ja terveysministeriöstä. Työryhmän jäseninä ovat olleet apulaisjohtaja Tauno Jouhtimäki Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta, lomituspäällikkö Eini Kivilompolo Sodankylän paikallisyksiköstä, toiminnanjohtaja Pertti Viik Paliskuntain yhdistyksestä, sosiaali- ja

terveyssihteeri Pia Ruotsala Saamelaiskäräjistä, poroisäntä Veikko Heiskari Poikajärven paliskunnasta ja poroisäntä Nils-Heikki Näkkäläjärvi Sallivaaran paliskunnasta.

Työryhmän pysyvänä asiantuntijana on toiminut Suomen Porosaamelaiset ry:n edustaja SámiSoster ry:n toiminnanjohtaja Ristenrauna Magga.

Työryhmän sihteerinä on toiminut lakimies Pirjo Uusitalo Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta.

Työryhmä on työnsä aikana kuullut asiantuntijoina lakimies Maire Lumiahoa Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:stä, ylitarkastaja Kari Pilhjertaa Verohallituksesta, asiakaspalvelujohtaja Antti Huhtamäkeä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta ja asiamies Jarno Ronkaista Maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta. Lisäksi työryhmä on kuullut sijaisapukokeilun hallintomallista Paliskuntain yhdistyksen edustajakokousta.

Työryhmä on kokoontunut 7 kertaa.

Saatuun työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa kunnioittavasti mietintönsä sosiaali- ja terveysministeriölle.

Espoossa 25 päivänä kesäkuuta 2009

Päivi Huotari

Riitta Kuusisto

Tauno Jouhtimäki

Eini Kivilompolo

Pertti Viik

Pia Ruotsala

Veikko Heiskari

Nils-Heikki Näkkäläjärvi

Ristenrauna Magga

Pirjo Uusitalo

Sisällys

1	Taustaa	19
2	Yleistä Suomen poronhoitoalueella harjoitettavasta poronhoidosta	20
2.1	Käytettävät määritelmät ja poronhoitoa ohjaavat säädökset	20
2.2	Poronhoitoalue.....	20
2.3	Poronhoito ja saamelaiskulttuuri	20
2.4	Paliskuntajärjestelmä	21
2.5	Paliskunnan tehtävät	21
2.6	Poronomistajan oikeudet ja velvollisuudet paliskuntaan nähden	21
2.7	Poroisäntä	22
2.8	Paliskunnan lukuun ja omaan lukuun tehtävät poronhoitotyöt.....	23
2.9	Käytännön poronhoitotyöt.....	23
3	Tilastotietoa MYEL-vakuutetuista poronhoitajista.....	24
4	Poronhoidon rakennekehitys	24
5	Poronhoitajille myönnettävän sijaisavun yhteiskunnallinen merkitys	25
6	Kuulemiset	25
6.1	Asiantuntijoiden kuulemiset	25
6.2	Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n edustajan kuuleminen ..	26
6.3	Verohallinnon edustajan kuuleminen	26
6.3.1	Palkkaa vai työkorvausta ja maksajan velvoitteet	26
6.3.2	Sijaisen saaman palkan/työkorvauksen verotus	27
6.3.3	Sijaisapua käyttävän poronhoitajan maksama palkka tai työ- korvaus	27
6.3.4	Sijaisapua käyttävän poronhoitajan saama sijaisapukorvaus.....	27
6.3.5	Sijaisapukorvauksen suorittajan velvollisuudet.....	27
6.3.6	Kilometrikorvausten vähentäminen.....	28
6.3.7	Arvonlisävero	28
6.3.8	Muuta.....	29
6.4	Paliskuntain yhdistyksen edustajakokouksen kuuleminen	29
7	Työryhmän ehdotus sijaisapukokeilun järjestämiseksi	29
7.1	Kokeilun soveltamisalue	29
7.2	Kokeilun kesto ja alkamisajankohta	30
7.3	Itse järjestetty sijaisapu.....	31
7.4	Kokeilun piiriin kuuluvat poronhoitajat	31
7.5	Sijaisapu työkyvyttömyyden perusteella	32
7.6	Sijaisavun tarve	33
7.7	Sijaisavulla hoidettavat työt.....	34
7.7.1	Poronhoitotyö	34
7.7.2	Välttämättömyys.....	35
7.7.3	Poronhoitotyö omaan ja perheenjäsenen sekä paliskunnan lukuun ..	36
7.7.4	Tietyt sijaisavun ulkopuolelle suljettavat työt	36
7.8	Sijaisavun suorittaja	37
7.9	Perheenjäsenen määritelmä	38
7.10	Sijaisavusta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen	39
7.10.1	Sijaisapukorvaus	39
7.10.2	Korvattavan sijaisavun enimmäismäärä.....	41
7.11	Tietyt eritystilanteet.....	42
7.12	Poroisännän ja paliskunnan hallituksen lausunto	43

8	Työryhmän ehdotus sijaisapukokeilun hallinnollisiksi toimenpiteiksi	44
8.1	Yleinen johto, ohjaus ja valvonta sekä toimeenpano.....	44
8.2	Sijaisapukorvauksen hakeminen.....	45
8.3	Päätöksen antaminen ja korvauksen maksaminen.....	46
8.4	Valtion vastuu sijaisapukorvauksista ja hallintokustannuksista	46
9	Kokeilun tavoitteet ja seuranta.....	47
10	Tarvittavat säännökset.....	48

LIITTEET

LIITE 1:	Luonnokset poronhoitajien sijaisapukokeilua koskevista keskeisistä säännöksistä	49
LIITE 2:	Paliskuntain yhdistyksen edustajakokoukselle kuulemistarkoituksessa toimitettu materiaali	55

1 Taustaa

Paliskuntain yhdistys on vuonna 2004 esittänyt sosiaali- ja terveysministeriölle, että myös poronhoitajilla olisi oikeus sijaisapuun mm. poronhoitotyön luonteen muuttumisen ja poronhoidon rakennekehityksen johdosta.

Sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) selvitti lomituspalvelujärjestelmän kehittämistä poronhoitajien osalta. Selvitys valmistui joulukuussa 2005 (Melan julkaisuja 3/2005).

Selvityksessä todettiin, että poronhoitajilla on suuri tarve sijaisavulle ja että poronhoitajien lomituspalveluissa lähtökohtana voitaisiin pitää olemassa olevaa maatalousyrittäjien lomituspalvelujärjestelmää. Selvityksessä todettiin myös, että ennen lomituspalvelujärjestelmän vakinaista voimaantuloa olisi tarkoituksenmukaista käynnistää projekti joissakin poronhoitoalueen kunnissa, jolloin saataisiin tietoa, kuinka lomituspalvelujärjestelmä poronhoitajilla käytännössä toimii ja mitä mahdollisia ongelmia syntyy.

Selvityksen valmistumisen jälkeen Paliskuntain yhdistys esitti sosiaali- ja terveysministeriölle, että sijaisapukokeilua testattaisiin Sodankylän lomituspalvelun paikallisyksikön alueella, joka kattaa Sodankylän, Kittilän, Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnat, jollei vielä ole valmiutta tehdä kokeilua koko poronhoitoalueella. Sodankylän paikallisyksikön aluetta ehdotettiin kokeilualueeksi, koska kyseisellä alueella tehtiin edellä mainitun selvitystyön yhteydessä poronhoitajille kyselytutkimus lomituspalveluista. Paliskuntain yhdistys arvioi, että kokeilun kustannukset olisivat 0,3 miljoonaa euroa vuodessa koko poronhoitoalueella tai, jos kokeilu järjestettäisiin vain Sodankylän paikallisyksikön alueella minimissään 0,1 miljoonaa euroa vuodessa.

Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittänyt työryhmä ehdotti vuonna 2006 jättämässään muistiossaan (STM selvityksiä 2006:40), että Sodankylän paikallisyksikön alueella toteutetaan poronhoitajien sijaisavun järjestämistä koskeva

1–2 vuotta kestävä kokeilu ja että kokeilualueella olevat noin 200 MYEL-vakuutettua poronhoitajaa kuuluisivat itse järjestetyn lomituksen piiriin. He voisivat hankkia haluamansa lomittajan tarvitessaan sijaisapua sairauden tai tapaturman johdosta. Valtion varoista korvattaisiin heille tästä aiheutuneita kustannuksia maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) mukaisesti. Työryhmän ehdotuksessa kokeilun kustannuksiksi arvioitiin vuositasolla 0,1 miljoonaa euroa.

2 Yleistä Suomen poronhoitoalueella harjoitettavasta poronhoidosta

2.1 Käytettävät määritelmät ja poronhoitoa ohjaavat säädökset

Poronhoito on melko yksityiskohtaisesti säänneltyä. Poronhoidon perussäännökset ovat poronhoitolaissa (848/1990) ja sen nojalla annetussa poronhoitoasetuksessa (883/1990).

Tässä muistiossa käytettävät käsitteet luku-, teuras- ja eloporo vastaavat poronhoitolain mukaista määritelmää eli lukuporolla tarkoitetaan siis poronomistajalla viimeksi vahvistetun poroluettelon mukaan olevia vuotta vanhempia teuras- ja eloporoja. Poroerotuksissa erotetaan teurastettavat porot eli teurasporot muista poroista eli eloporoista. Poroluetteloon merkitään paliskunnan osakkaiden omistamien porojen määrä poronhoitovuositain. Poronhoitovuosi alkaa 1.6 ja päättyy 31.5.

2.2 Poronhoitoalue

Suomen poronhoitoalue käsittää Lapin läänin alueen Kemin ja Tornion kaupunkeja sekä Keminmaan kuntaa lukuun ottamatta ja Oulun läänistä Hyrynsalmen, Kuivaniemen, Kuusamon, Pudasjärven, Suomussalmen, Taivalkosken ja Yli-Iin kuntien alueet sekä Kiiminkijoen ja Puolanka-Hyrynsalmi maantien pohjoispuolella olevat alueet Puolangan, Utajärven ja Ylikiimingin kunnista (poronhoitolaki 2 §).

Maapinta-alana tämä on 114 000 km² eli 36 %:a Suomen maapinta-alasta. Poronhoitoalueen laajuudesta ja mm. luonnonolosuhteiden eroavaisuudesta johtuen myös poronhoitotavat ja -kulttuurit eroavat poronhoitoalueen sisällä.

2.3 Poronhoito ja saamelaiskulttuuri

Poronhoito on saamelaisten kulttuurimuodon kantava aineellinen perusta ja sellaisena saamelaisten oman kielen, kulttuurin ja elämänmuodon ylläpitämisen ja kehittämisen keskeisin osatekijä. Saamelaisalueen poronhoidon erityispiirre on mm. vapaaseen laidunnukseen perustuva poronhoito, jossa porojen paimentaminen, työskentely alueellisen porokylän tai muun sukuyhteisön kautta ja laidunkierto ovat olennaisia toimintoja.

Perustuslain 17 §:n mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Myös poronhoito kuuluu säännöksen turvaamaan saamelaisten kulttuurimuotoon. Vastaavasti Suomen EU:n liittymissopimuksen pöytäkirjassa nro 3 on huomioitu, että Suomi on sitoutunut saamelaisten elinkeinojen ja kulttuurin säilyttämiseen ja kehittämiseen sekä katsottu, että perinteinen saamelaiskulttuuri ja saamelaiselinkeinot ovat riippuvaisia luontaiselinkeinoista, kuten poronhoidosta. Myös kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (SopS 8/1976) turvaa vähemmistöille oikeuden omaan kulttuuriin.

Saamen kielilain (1086/2003) tarkoituksena on osaltaan turvata perustuslaissa säädetty saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Laissa säädetään saamelaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä julkisen vallan velvollisuuksista toteuttaa ja edistää saamelaisten kielellisiä oikeuksia. Lain tavoitteena on, että saamelaisten oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja hyvään hallintoon taataan kielestä riippumatta sekä että saamelaisten kielelliset oikeudet toteutetaan ilman, että niihin tarvitsee erikseen vedota.

2.4 Paliskuntajärjestelmä

Poronhoitoa harjoitetaan paliskuntajärjestelmän kautta eli poronhoitoa varten poronhoitoalue on jaettu paliskuntiin. Tällä hetkellä paliskuntia on 56 kappaletta.

Paliskunnan osakkaita ovat poronomistajat, joiden poroja hoidetaan paliskunnan alueella. Poronhoitoalueella asuvalle poroelinkeinoon harjoittavalle poronomistajalle paliskunnan osakkuus on pakollista ja hän voi olla vain yhden paliskunnan osakas.

Paliskunnan osakkaat muodostavat paliskunnan. Osakkaan oikeudet ja velvollisuudet paliskuntaan nähden määräytyvät poronhoitolain mukaan. Paliskunnalla on lakisääteisiä velvoitteita hoitaa paliskunnan osakkaiden poroja paliskunnan alueella ja suorittaa sille muutkin poronhoitolaissa määrätyt tehtävät. Paliskunnan toiminnasta aiheutuvat menot katetaan osakkailta perittävillä osakkaiden porolukumääriin perustuvilla vuosimaksuilla.

2.5 Paliskunnan tehtävät

Vaikka poronhoitoa harjoittavat poronomistajat, paliskunnilla on keskeinen asema poronhoidossa. Poronhoitolain mukaan paliskunnan tehtävänä on mm. huolehtia siitä, että paliskunnan osakkaiden porot hoidetaan paliskunnan alueella ja että paliskunnan osakkaiden harjoittamaan poronhoitoon kuuluvat työt tulevat tehdyiksi. Paliskunta on myös velvollinen hoitamaan toisistakin paliskunnista tulevia poroja, milloin ne tulevat paliskunnan alueelle.

Poronhoitolaissa on vielä erikseen todettu, että paliskunnan on vuosittain pidettävä tarpeellinen määrä poroerotuksia, joissa teurasporot erotetaan eloporoista. Erotuksissa on lisäksi selvitettävä teurasporojen ja eloporojen lukumäärät omistajittain.

Vastaavasti poronhoitolaissa on erikseen todettu, että paliskunta on velvollinen rakentamaan aidan, muun laitteen tai rakennelman mm. viljelysten suojaamiseksi poroilta. Paliskunnalle voidaan myöntää aitaamisesta aiheutuviin kustannuksiin rahoitustukea porotalouden ja luontoiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) nojalla.

2.6 Poronomistajan oikeudet ja velvollisuudet paliskuntaan nähden

Poronhoitolain mukaan paliskunnan osakkaalla on oikeus saada poronsa hoidetuksi paliskunnan alueella. Vastaavasti paliskunnan osakas on velvollinen suorittamaan palis-

kunnalle vuosimaksun, joka suoritetaan joko poronhoitotöitä tekemällä tai rahalla tai kummallakin tavalla. Osakas voi myös palkata jonkun tekemään työn hänen puolestaan.

Käytännössä vuosimaksu toivotaan suoritettavan ensisijaisesti poronhoitotöitä tekemällä. Paliskunnan poronhoitotyöt tehdään paliskunnan hallituksen johdolla huomioiden paliskunnan kokouksen päätökset. Nämä poronhoitotyöt luetaan vuosimaksun suoritukseksi. Siltä osin kuin poronomistaja ei poronhoitotöitä tekemällä saa suoritetuksi osuutetaan paliskunnan toiminnasta, hän on velvollinen suorittamaan maksun rahassa.

Poronhoitotöihin osallistuminen ei siis ole poronomistajalle pakollista. Tämän varalta poronhoitolaissa on kuitenkin säädetty, jotta paliskunnan muiden osakkaiden etuja ei loukattaisi, että jos poronomistaja kahtena peräkkäisenä poronhoitovuotena ilman hyväksyttävää syytä jättää osallistumatta poronhoitotöihin, paliskunta voi velvoittaa hänet suorittamaan vuosimaksun korotettuna. Eli käytännössä hän voi joutua korvaamaan korotettuna vuosimaksuna sen työpanoksen, joka paliskunnalta jää saamatta.

Käytännössä tilanteessa, jossa poronomistaja on itse tehnyt tai teettänyt töitä paliskunnan lukuun, hänelle muodostuu saatava paliskunnalta. Poronomistajan tekemä työsuorituksen arvo ”saatava” on poronomistajan oman työn arvoa, joka perustuu paliskuntayhteisön kaikkien paliskunnan porojen, kuin myös omien porojen, hoitamiseen. Tätä saatavaa kuitataan poronomistajan paliskunnan vuosimaksulla. Työstä muodostuvan saatavan suuruus riippuu tehdystä työstä ja sille määritellystä taksasta. Paliskunnan kokous on määritellyt taksat eri poronhoitotöille.

Työn arvottaminen rahan avulla yhteismitallistaa osakkaan tekemän työn. Sen avulla voidaan arvottaa tehdyn työn arvo ja vertailla paliskunnan osakkaiden tekemää työmäärää keskenään. Paliskunta ei ole tavanomaisessa merkityksessä työnantaja. Sen maksama korvaus osakkaan paliskunnalle tekemästä työstä ei ole tavanomaisessa mielessä työpalkkaa, vaan oman työn arvoa.

Tilanteessa, jossa poronomistaja teettää paliskunnan osoittamaa työtä palkkaamallaan työntekijällä, työnantajana on poronomistaja.

2.7 Poroisäntä

Poronhoitolain mukaan kussakin paliskunnassa tulee olla poroisäntä ja hänen sijaisenaan toimiva varaisäntä. Poroisäntä toimii paliskunnan hallituksen puheenjohtajana.

Lisäksi poroisännällä on suuri merkitys käytännön poronhoitotyössä, sillä poronhoitolain 19 §:n mukaan poroisännän tehtävänä on mm. huolehtia siitä, että paliskunnalle kuuluvat käytännön tehtävät tulevat suoritetuiksi ja valvoa poronhoitolain noudattamista poronhoitotoissa sekä suorittaa ne muut paliskunnalle kuuluvat tehtävät, joita ei ole säädetty paliskunnan kokoukselle tai paliskunnan hallitukselle kuuluviksi.

Poroisännän ja varaisännän on ennen tehtäväänsä ryhtymistä allekirjoitettava vakuutus, josta säädetään poronhoitoasetuksella. Vakuutus on seuraavanlainen: "Minä N.N. vakuutan, että uutterasti ja tunnollisesti, puolueettomasti ja ilman oman voiton tavoittelua, parhaan ymmärryksen ja taitoni mukaan täytän minulle uskotun toimen niin, että mis-

tään syystä toimekseni en edistä vääryyttä. Tämän minä lupaan kunniani ja omantuntoni kautta."

2.8 Paliskunnan lukuun ja omaan lukuun tehtävät poronhoitotyöt

Porot ovat poronomistajan omaisuutta ja poronhoitaja toimii itsenäisenä yrittäjänä. Paliskuntajärjestelmästä johtuen osa töistä tehdään paliskunnan lukuun, ei omaan tai perheenjäsenen lukuun.

Poronhoitolain 41 §:n mukaan porojen kokoaminen, merkitseminen ja muiden poronhoitotöiden tekeminen ilman paliskunnan hallituksen lupaa on kielletty, jollei paliskunnan kokous ole toisin päättänyt. Tämä kieltä johtuu siitä, että porojen menestyminen edellyttää vapaata liikkumista, minkä vuoksi on tärkeää, että poroja ei tarpeettomasti häiritä tai koota (poronhoitolain hallituksen esitys 244/1989 vp). Kielto koskee siis myös poronomistajaa hänen omien porojensa suhteen.

Kuitenkin poronhoitolaki mahdollistaa sen, että poronomistaja saa poroerotuksessa ottaa omat poronsa tai osan niistä hoidettavikseen enintään seuraavan kesäkuun 15 päivään saakka. Tällöin osa paliskunnan tehtävistä ja porojen hoito siirtyy poronomistajan omalle vastuulle.

Vuonna 2007 MTT:n toteuttaman otantakyselyn mukaan poronomistajien paliskunnalle tekemän poronhoitotyön osuus kaikesta poronomistajan tekemästä poronhoitotyöstä on keskimäärin 29 % (MTT:n selvityksiä 156). Paliskunnan lukuun ja omaan lukuun tehtävän työn osuus vaihtelee kuitenkin eri paliskuntien välillä.

2.9 Käytännön poronhoitotyöt

Käytännön poronhoitotöitä ovat mm. porojen kokoaminen, merkitseminen, lukeminen, erottaminen, paimentaminen, teurastaminen, kuljettaminen laitumelta tarhaan, aitojen rakentaminen ja korjaus, petovahinkojen etsiminen, pedontorjuntatyö sekä viljelysvahinkojen estäminen. Lisäksi viime vuosina porojen talvinen lisäruokinta on tullut yhä merkittävämmäksi ja sitovammaksi työksi. Joillakin alueilla poroille tehdään kesällä rehua, esimerkiksi kuivaa heinää, tai kerätään kortetta, leikataan lehdeksiä tai nostetaan jäkälää talvea varten.

Laiduntamisen lisäksi poroja ruokitaan maastoon ja tarhaan. Porojen maastoruokinta on yleisempää poronhoitoalueen pohjoisissa paliskunnissa, kun taas tarharuokinta on yleisempää eteläisissä paliskunnissa.

Työmäärältään suurimpia jaksoja ovat vasanmerkintä ja poroerotukset.

3 Tilastotietoa MYEL-vakuutetuista poronhoitajista

Ammattimaisesti poronhoitoa harjoittavana henkilönä voidaan pitää maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006, jäljempänä MYEL) mukaisella pakollisella eläkevakuutuksella (MYEL-vakuutus) vakuutettua poronhoitajaa. Pakollinen MYEL-vakuutus oli vuoden 2008 lopussa 1 127 poronhoitajalla. Poronhoitajat ovat vuosi vuodelta vähentyneet. MYEL-vakuutuksessa oli vuonna 2004 vajaa 1 219 poronhoitajaa, 1 398 poronhoitajaa vuonna 2000 ja 1 785 poronhoitajaa vuonna 1995.

MYEL-vakuutettujen poronhoitajien keski-ikä on melko korkea, noin 46 vuotta vuonna 2008. Lukuporoja heillä oli keskimäärin 120 kappaletta. Yli puolella MYEL-vakuutetuista oli tarhaporoja, joita heillä oli keskimäärin 77 kappaletta. Pakollisen MYEL-vakuutuksen omaavien poronhoitajien keskimääräinen työtulo on vajaa 7 400 euroa (vuoden 2009 tasossa).

Poronhoitajien työtapaturmia ilmoitetaan Melaan vuosittain noin 100 kappaletta. Vuonna 2007 on ilmoitettu sattuneeksi yhteensä noin 130 sellaista työ- ja vapaa-ajan tapaturmaa, joista on aiheutunut työkyvyttömyyttä. Työkyvyttömyyden keskimääräinen kesto näissä oli 36,6 päivää. Vuonna 2007 Mela on maksanut MYEL-vakuutetuille poronhoitajille ns. Mela-sairauspäivärahaa noin sadalle työkyvyttömyysjaksolle.

4 Poronhoidon rakennekehitys

Poronhoidossa rakenne on muuttunut reilun kymmenen vuoden aikana siten, että poronomistajien määrä on pudonnut ja vastaavasti poronomistajan omistamien porojen lukumäärä on kasvanut. Myös poliittisena linjana on ollut tukea tämän tyyppistä rakennekehitystä ja täten lisätä poronhoitoyksiköiden taloudellista tehokkuutta. Rakennekehitys tulee myös jatkumaan samaan suuntaan, sillä porojen kokonaismäärää ei voitane kasvattaa. Poronhoitolain mukaan maa- ja metsätalousministeriö määrää, kuinka monta eloporoa paliskunta saa vuosittain pitää ja kuinka monta tällaista poroa paliskunnan osakas saa enintään omistaa. Eloporojen enimmäismäärää määritessään maa- ja metsätalousministeriön on kiinnitettävä huomiota siihen, että talvikautena paliskunnan alueella laiduntavien porojen määrä ei ylitä paliskunnan talvilaitumien kestävä tuottokykyä. Jo nykyisellä poromäärällä talvinen lisäruokinta on lisääntynyt mm. talvilaidunten määrän vähennyttä muun maankäytön ja petojen määrän lisääntyttä.

Tämä lisäruokinta on myös muuttanut poronhoidon luonnetta. Lisäruokinta on hyvin sitovaa, sillä kun lisäruokinta on talvella aloitettu, sitä on jatkettava kevääseen asti. Jos poronhoitaja, joka omaan lukuunsa tarhaa tai paimentaa poroja ja joka on joutunut aloittamaan lisäruokinnan, sairastuu, hänen on kuitenkin pystyttävä järjestämään lisäruokinta ja muu poronhoito.

Poronhoidon taloudellinen tilanne on vaikeutunut poronhoitoon kohdistuneiden muutosten myötä. Poronhoitajat joutuvat yhä enenevässä määrin hakemaan lisäansioita poronhoidon ulkopuolelta. Toimeentulovaikeudet sekä jatkuva kamppailu muiden maankäyttömuotojen kanssa aiheuttavat kovaa henkistä painetta.

Poronhoidon rakennekehityksen seurauksena poronhoitajan työmäärä kasvaa ja poronhoitajien keski-ikä kohoaa. Tämä taas asettaa kovia fyysisiä vaatimuksia työssä selviytymiselle. Ongelmaksi on monissa paliskunnissa muodostunut töihin osallistuvien poronhoitajien vähyys etenkin tilanteissa, joissa poikkeukselliset luonnonolosuhteet asettavat eritysvaatimuksia poronhoidolle. Myös kiivaimpien työjaksojen, kuten erotuksen aikana sattuva työkyvyttömyys aiheuttaa ongelmia.

5 Poronhoitajille myönnettävän sijaisavun yhteiskunnallinen merkitys

Poronhoidolla on suuri merkitys poronhoitoalueelle. Poronhoito turvaa Pohjois-Suomen muuttotappioalueiden asutuksen säilymisen ja on myös saamelaisen kulttuurin säilyttämisen välttämätön edellytys, esimerkiksi työelämä ja tasa-arvovaliokunnan mietinnössä 7/2003 vp on todettu, että viranomaisten tulee suunnitelmallisesti edistää saamelaisten mahdollisuuksia harjoittaa poronhoitoa ja hankkia sillä toimeentulonsa.

Huomioiden poronhoidon merkitys poronhoidon harjoittamisen edellytyksiä on parannettava ja poronhoidon houkuttavuutta lisättävä. Sijaisavun saaminen työkyvyttömyystilanteissa olisi yksi tekijä, joka osaltaan parantaisi poronhoidon harjoittamisen edellytyksiä ja auttaisi elinkeinon jatkuvuuden turvaamisessa. Tieto työkyvyttömyystilanteissa käytävissä olevasta sijaisapumahdollisuudesta voisi osaltaan antaa nuorelle henkilölle uskallusta ryhtyä harjoittamaan poronhoitoa. Yksilötasolla mahdollisuus sijaisapuun työkyvyttömyyden sattuessa poistaa epävarmuutta ja tukee työssä jaksamista. Sijaisavulla olisi tärkeä merkitys poronhoitajien hyvinvoinnin edistäjänä psyykkisten ja fyysisten kuormitustekijöiden kasvaessa poronhoidon rakennekehityksen seurauksena.

6 Kuulemiset

6.1 Asiantuntijoiden kuulemiset

Työryhmä on työnsä aikana kuullut työryhmään kutsuttuna pysyvänä asiantuntijana Suomen Porosaamelaiset ry:n edustajaa SámiSoster ry:n toiminnanjohtaja Ristenrauna Maggaa.

Lisäksi asiantuntijana kahteen kokoukseen on osallistunut puheenjohtaja Juha Magga Suomen Porosaamelaiset ry:stä ja porotalousneuvoja Merja Mattila Paliskuntain yhdistyksestä sekä yhteen kokoukseen maaseutupäällikkö Seppo Kaaretkoski Sodankylän kunnasta.

Työryhmä on työnsä aikana kuullut lakimies Maire Lumiahoa Maa- ja metsätaloustuotajain Keskusliitto MTK ry:stä, ylitarkastaja Kari Pilhjertaa Verohallituksesta, asiakaspalvelujohtaja Antti Huhtamäkeä Melasta ja asiamies Jarno Ronkaista Melasta. Työryhmä on myös kuullut Paliskuntain yhdistyksen edustajakokousta siitä, kumpaa hallintomallia, Mela vai Sodankylän paikallisyksikkö, palvelunkäyttäjät kannattavat.

Työryhmä on myös varannut maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosastolle mahdollisuuden tulla kuulluksi.

6.2 Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n edustajan kuuleminen

MTK:n edustaja kiinnitti huomiota siihen, saadaanko kokeilulla esille riittävästi tietoa tulevaisuutta ajatellen, jos kokeilu on koko poronhoitoalueella ja aiheuttaa siten kustannussyistä sen, että sijaisavulle pitää laittaa jokin maksimituntimäärä/poronhoitaja. Kokeilun keston osalta hän katsoi, että työryhmän kaavailema 2–3 vuotta on perusteltu, koska jo kokeilun käynnistyminen vie oman aikansa.

Hän katsoi, että MYEL-vakuutus sijaisapuoikeuden pääedellytyksenä on toimiva, koska tämä osoittaa yrittäjästatuksen. Lomitusmallin osalta hän totesi, että pelkkä itse järjestetty lomitus ei toteuta lomituksen hyvinvointipalvelunäkökulmaa. Hallintomallin osalta hän totesi, että olisi kokonaisuudessaan lomitussektoria ajatellen hyvä, jos tässä samalla kokeiltaisiin Mela-vetoista mallia.

Hän totesi myös, että harkittaessa sitä, onko perheenjäsenellä ollut mahdollisuus huolehtia sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä, on otettava huomioon myös perheenjäsenen todellinen osaaminen.

Lisäksi hän kiinnitti huomiota sijaisavun käyttäjän oikeusturvaan siinä mielessä, että suunnitellussa prosessissa vasta jälkikäteen todetaan, onko henkilö ollut oikeutettu sijaisapuun vai ei.

6.3 Verohallinnon edustajan kuuleminen

Sijaisapua käyttävän poronhoitajan ja sijaisavun suorittajan eli sijaisen sijaisapuun liittyvät suoritukset ja saatavat käsiteltäisiin verotuksellisesti seuraavasti.

6.3.1 Palkkaa vai työkorvausta ja maksajan velvoitteet

Sijaisapua käyttävän poronhoitajan sijaisaputyöstä sijaiselle maksama korvaus on palkkaa, jos sijaisapua käyttävän poronhoitajan ja sijaisen välillä on työsuhde ja työkorvausta, jos sijaisaputyö on ostettu yrittäjältä eli itsenäiseltä ammatinharjoittajalta tai yrityksestä (esimerkiksi oy, ky).

Jos kyse on työsuhteesta tehdystä työstä, sijaisapua käyttävällä poronhoitajalla on työnantajavelvoitteet ja tällöin hänen on maksettava ennakonpidätys ja työnantajan sosiaaliturvamaksu sekä hoidettava myös muut työnantajavelvoitteet, kuten esimerkiksi työeläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksut. Työnantajan tulee myös antaa verovirastolle vuosi-ilmoitus työntekijöille maksetuista palkoista ja niistä toimitetuista ennakonpidätyksistä. Helpoiten työnantajavelvoitteet voi hoitaa internetissä toimivan palkka.fi palkanlaskentaohjelman avulla.

Työsuhteesta on kyse esimerkiksi tilanteessa, jossa sijaisena toimii henkilö, joka on luopunut omasta porotaloudestaan siten, että hän ei ole enää paliskunnan osakas, eikä myöskään ole ennakkoperintärekisterissä muusta yrittäjätoiminnastaan.

Vastaavasti sijaisapua käyttävä poronhoitaja voi pitää sopimuskumppaniaan yrittäjänä, jos hän ostaa sijaisapuna tehtävät työt sellaiselta poronomistajalta, joka on jonkin paliskunnan osakas. On huomattava, jäljempänä kohdassa 7.10.1 kuvatun mukaisesti, että sijaisapukorvauksen saaminen edellyttää, että sijaisena toimiva yrittäjä on merkitty ennakkoperintärekisteriin. Käytännössä lähes kaikkien paliskunnan osakkaiden pitäisi olla ennakkoperintärekisterissä. Ennakkoperintärekisterimerkinnän olemassaolon voi helpoiten tarkistaa internetistä YTJ-tietopalvelusta.

6.3.2 Sijaisen saaman palkan/työkorvauksen verotus

Sijaisen sijaisavun suorittamisesta saama palkka/työkorvaus on aina hänen henkilökohtaista tuloaan. Myös siis paliskunnan osakkaan sijaisapua käyttävältä poronhoitajalta sijaisavun suorittamisesta saama työkorvaus katsotaan aina hänen henkilökohtaiseksi tulokseen, ts. työkorvausta ei oteta mukaan paliskunnan tuottooperustelaskelmaan eikä se ole mukana paliskunnan puhtaan tuoton laskennassa.

Työsuhteessa olevan sijaisen tulee ilmoittaa saamansa palkkatulo palkkaa ja muita henkilökohtaisia tuloja koskevalla esitätetyllä veroilmoituksella. Yrittäjänä saatu työkorvaus tulee ilmoittaa palkkaa ja muita henkilökohtaisia tuloja koskevalla esitätetyllä veroilmoituksella tai mahdollisesti liikkeen- ja ammatinharjoittajan veroilmoituksella, jos sijaisaputoiminta laajuutensa yms. seikkojen vuoksi täyttää elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) mukaiset yrittäjätoiminnan tunnusmerkit.

6.3.3 Sijaisapua käyttävän poronhoitajan maksama palkka tai työkorvaus

Sijaisapua käyttävän poronhoitajan sijaisavusta maksama palkka tai työkorvaus katsotaan sellaiseksi poronhoitajan menoksi, joka otetaan mukaan paliskunnan tuottooperustelaskelmaan.

6.3.4 Sijaisapua käyttävän poronhoitajan saama sijaisapukorvaus

Sijaisapua käyttävän poronhoitajan saama sijaisapukorvaus otetaan poronhoitajan tulona mukaan paliskunnan tuottooperustelaskelmaan.

6.3.5 Sijaisapukorvauksen suorittajan velvollisuudet

Sijaisapukorvauksen maksajan tulee toimittaa Verohallinnolle tuloverotuksen tuottooperustelaskentaa varten paliskuntakohtaisesti tieto maksamistaan sijaisapukorvauksista sekä tieto sijaisapukorvauksen perusteena olevista menoista. Verotusmenettelystä anne-

tun lain (1558/1995) 18 §:n 6 momentin mukaan: Valtion ja kunnan viranomaisen sekä muun julkisyhteisön on toimitettava verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset hallussaan olevat tiedot myöntämistään elinkeino-, työllistämis- ja niihin verrattavista tuista ja avustuksista sekä niiden saajista ja maksetuista määristä. Tiedonantovelvollisuus koskee myös muuta yhteisöä, jonka myöntämien edellä tarkoitettujen tukien ja avustusten rahoitus tapahtuu kokonaan tai osaksi julkisista varoista.

Verohallinnon päätös yleisestä tiedonantovelvollisuudesta (18/2009) rajoittaa verotusmenettelystä annetun lain 18 §:n 6 momentissa tarkoitettujen tietojen antamista siten, että tiedonantovelvollisen on ilmoitettava Verohallinnolle ilman eri kehotusta vain tämän päätöksen 2–20 §:ssä tarkoitetut tiedot. Verohallinto tulee pyytämään sijaisapukorvauksen maksajalta tiedot erikseen.

Tiedot tulisi toimittaa Verohallinnolle aina kunkin päättyneen poronhoitovuoden osalta todennäköisesti kesäkuussa sähköisesti esimerkiksi excel-tilukkona.

Verotusmenettely tukee täten osaltaan sijaisaputoiminnan seurantaan, koska sijaisapukorvausten sekä niiden perusteena olevien maksettujen menojen (palkkojen/työkorvausten) määrä tulee tilastoitua paliskuntaakohtaisesti.

6.3.6 Kilometrikorvausten vähentäminen

Kilometrikorvausten vähentäminen tilanteessa, jossa sijaisena toimii paliskunnan osakas, joka hoitaa sijaisapua käyttävän poronhoitajan porojen lisäksi samalla myös omia porojaan siten, että matka ei ole eroteltavissa sijaisaputyön ja oman porotaloustyön välillä, tehdään käytännössä sijaisen oman valinnan ja ilmoituksen mukaan joko paliskunnan tuottoerustelaskelmalla tai henkilökohtaisessa verotuksessa.

6.3.7 Arvonlisävero

Ainoastaan, jos sijaisapupalvelua tarjoava yrittäjä on merkitty muusta liiketoiminnasta kuin porotaloudesta arvonlisäverovelvolliseksi (esimerkiksi maa- tai metsätalouden harjoittaja), hänelle sijaisavusta maksettavaan työkorvaukseen on lisättävä arvonlisävero ja tällöin sijaisapua käyttävä poronhoitaja ilmoittaa maksamansa arvonlisäveron paliskunnalle annettavalla arvonlisäverolaskelmallaan.

Koska sijaisavun suorittaminen ei liity milloinkaan sijaisen omaan porotalouteen, porotalouden arvonlisäverotuksen ns. ryhmärekisteröintimalli ei tule muilta osin sovellettavaksi.

Sijaisapukorvauksen suorittajan maksamiin sijaisapukorvauksiin ei liity arvonlisäveroa.

6.3.8 Muuta

Verotuksellisesti suoritetusta sijaisavusta maksettu korvaus maksajan ja saajan osalta sekä sijaisapukorvaus maksajan ja saajan osalta käyttäytyvät samalla tavalla, oli sijaisavulla sitten hoidettu työkyvyttömän poronhoitajan omia poroja, hänen perheenjäsenensä poroja tai poroja paliskunnan lukuun. Myöskään perheenjäsenen määritelmä ei vaikuta asiaan.

Verotuksellisia kysymyksiä ei liity myöskään siihen, että sijaisavulla suoritettulla työllä kuitataan paliskunnan vuosimaksuja.

Verotuksellisista näkökohdista katsoen Verohallinto pitää hyödyllisenä, että kokeilun soveltamisalueena olisi koko poronhoitoalue. Jos tämä ei toteudu, erittäin tärkeää on porotalouden puhtaan tuoton laskenta huomioon ottaen, että kokeilualue on yhteneväinen paliskuntien rajojen kanssa.

Verohallinto puoltaa sitä, että kokeilun hallinto hoidettaisiin kokonaan Melassa, mutta sijaisapukorvauksen suorittajan kohdassa 6.3.5 kuvatut velvollisuudet säilyvät vastaavina myös paikallisyksikkömallissa.

6.4 Paliskuntain yhdistyksen edustajakokouksen kuuleminen

Työryhmä kuuli Paliskuntain yhdistyksen edustajakokousta siitä, kumpaa hallintomallia, Mela vai Sodankylän paikallisyksikkö, palvelunkäyttäjät kannattavat.

Hallintomalli-asia käsiteltiin Paliskuntain yhdistyksen edustajakokouksessa 9.6.2009. Edustajakokouksen äänestystulos oli seuraava: Mela-mallin puolesta 150 ääntä, Sodankylän paikallisyksikkömallin puolesta 50 ääntä, 6 tyhjää ja 18 poissa.

7 Työryhmän ehdotus sijaisapukokeilun järjestämiseksi

7.1 Kokeilun soveltamisalue

Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittänyt työryhmä ehdotti, että poronhoitajien sijaisavun järjestämistä koskeva kokeilu toteutetaan Sodankylän paikallisyksikön alueella.

Poronhoitoalueen laajuudesta ja mm. luonnonolosuhteiden eroavaisuudesta johtuen poronhoitotavat ja -kulttuurit eroavat poronhoitoalueen sisällä. Sen lisäksi, että eroavaisuutta on pohjoisten ja eteläisten paliskuntien välillä, poronhoitotavat voivat paliskunnittain vaihdella hyvinkin paljon myös pohjoisten paliskuntien sisällä ja eteläisten paliskuntien sisällä.

Alueellisesti rajattu kokeilualue voi olla valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan katsonut, että kokeilu, jolla hankitaan tietoja ja kokemuksia tiettyjen suunnitteilla olevien uudistusten vaikutuksista, saattaa ainakin joissain rajoissa muodostaa hyväksyttävän perustelun, jonka nojalla muodollisesta yhdenvertaisuudesta voidaan tinkiä alueellisessa suhteessa. Valiokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan yleissopimukseen ja Euroopan ihmisoikeussopimukseen sisältyvien syrjintäkieltojen tulkinnassa saattaa olla merkitystä sillä, perustuuko alueellisesti rajattu kokeilu johonkin painavaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen. Valiokunta onkin todennut, että valtiosääntöoikeudellisesti selkein tapa toteuttaa lyhytaikainen kokeilu lailla on ulottaa kokeilu nimenomaisin lainsäännöksin koko maahan. Yhdenvertaisuusperiaatteen vaatimusta voidaan pitää kokeilutilanteissakin painavana etenkin, jos kokeilussa myönnetään tietty taloudellinen etuus.

Lisäksi työryhmä toteaa, että Sodankylän paikallisyksikön alueraja ei ole yhteneväinen sen alueella sijaitsevien paliskuntien rajojen kanssa. Sijaisapukokeilun tulisi kuitenkin joka tapauksessa kattaa kaikki saman paliskunnan osakkaat.

Työryhmän ehdotus

Kokeilu tulisi järjestää koko poronhoitoalueella. Näin kokeilusta saataisiin kokonaisvaltainen kattava poronhoitoalueen eri osien erilaiset olosuhteet ja poronhoidossa pohjoisten ja eteläisten paliskuntien keskuudessakin esiintyvät erilaiset menettelytavat. Lisäksi koko poronhoitoalueen kattava kokeilu toteuttaisi yhdenvertaisuusperiaatteen vaatimukset.

Itse säännöksissä ei nimenomaista aluerajausta poronhoitoalueeksi kuitenkaan tarvittaisi, koska jäljempänä kuvatus mukaisesti sijaisapukorvauksen saamisen edellytyksenä olisi mm., että poronhoitajalla on pakollinen MYEL-vakuutus ja vähintään 50 poronhoitolaissa tarkoitettua luku-poroa. Nämä vaatimukset rajaisivat kokeilun poronhoitoalueella tapahtuvaan poronhoidon harjoittamiseen.

7.2 Kokeilun kesto ja alkamisajankohta

Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittänyt työryhmä ehdotti, että poronhoitajien sijaisavun järjestämistä koskeva kokeilu kestäisi 1–2 vuotta.

Poronhoitotyöt noudattelevat poron luontaista vuosirytmää ts. poronhoitotyöt vaihtelevat vuodenajan mukaan ja vasta vuosikierrossa on mukana kaikki tärkeimmät poronhoitotyöt. Koska poronhoito on hyvin riippuvainen luonnonolosuhteista, kuten esimerkiksi sääolosuhteista, yksi kokeiluvuosi ei anna tältä osin kattavaa kuvaa. Lisäksi kokeilun käynnistyminen vie oman aikansa.

Työryhmä katsoo, että kokeilu olisi aloitettava mahdollisimman nopeasti. Vaikka poronhoitovuosi alkaa 1.6., kokeilu voi hyvin alkaa kalenterivuoden alusta.

Työryhmän ehdotus

Kokeilun kesto olisi vähintään kolme vuotta. Lyhyemmässä ajassa kokeilusta ei saataisi kattavaa kuvaa.

Kokeilu alkaisi 1.1.2010.

7.3 Itse järjestetty sijaisapu

Maatalouslomituksessa maatalousyrittäjä voi valita, kuuluuko hän paikallisyksikön järjestämän lomitukseen piiriin vai itse järjestetyn lomitukseen piiriin. Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittänyt työryhmä ehdotti, että poronhoitajien sijaisapukokeilu järjestetään itse järjestettynä lomituksena.

Koska poronhoitotavat vaihtelevat alueittain ja paliskunnittain, sijaisapua suorittavalla täytyy olla poronhoidon paikallistuntemusta, jotta hän pystyy suoriutumaan tehtävästään. Sijaisen pitää paliskunnan poronhoitotapojen lisäksi mm. tunnistaa poromerkit ja tietää, millä alueella porot oleskelevat ja mille alueelle poroja tulee ohjata. Sijaiselta vaadittavan erityisasiantuntemuksen johdosta poronhoitajan tulee itse saada valita sijaisensa. Vain täten sijaisapua käyttävä poronhoitaja voi luottaa sijaisavun onnistumiseen.

Työryhmässä mukana olleiden poronhoitajien mielestä on erittäin tärkeää, että poronhoitaja saa itse valita sijaisensa. Itse järjestetty sijaisapu on ollut lähtökohtana myös Paliskuntain yhdistyksen sosiaali- ja terveysministeriölle toimittamissa sijaisapuasiasia koskeissa esityksissä.

Työryhmän ehdotus

Kokeilu järjestettäisiin vain itse järjestettynä sijaisapuna. Poronhoitaja järjestäisi itse haluamansa sijaisen.

7.4 Kokeilun piiriin kuuluvat poronhoitajat

Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittänyt työryhmä ehdotti, että kokeilu koskisi kokeilualueella olevia MYEL-vakuutettuja poronhoitajia.

Yrittäjän lakisääteinen eläkevakuutus, YEL- tai MYEL-vakuutus, osoittaa yrittäjästatuksen. Poronhoitajat kuuluvat MYEL-vakuutuksen piiriin. Pakollista MYEL-vakuutusta käytetään osoittamaan yrittäjästatus myös muissa järjestelmissä, kuten esimerkiksi maatalouslomituksessa.

MYEL-vakuutuksen piiriin kuuluvat poronhoitajien lisäksi maatilatalouden harjoittajat, metsätalousyrittäjät, kalastajat ja apurahansaajat. Yrittäjä voi olla pakollisessa MYEL-vakuutuksessa pääasiassa esimerkiksi metsätaloudesta, mutta samalla hänet on vakuutettu sivuelinkeinona harjoittamastaan pienimuotoisesta poronhoidosta. Jotta sijaisapu

suunnataan henkilöille, joille poronhoito on yrittäjätoiminnan merkittävä osa, edellytykseksi tulisi ottaa 50 poron lukumäärä.

Sijaisavun henkilökohtainen luonne huomioon ottaen vähimmäisporomäärässä tulisi huomioida vain poronhoitajan omat porot. Vähimmäismäärässä ei siten huomioitaisi poronhoitajan perheenjäsenen poroja, mutta jäljempänä kuvatun tavoin sijaisapua voisi käyttää niiden poronhoitotöiden hoitamiseen, jotka poronhoitaja olisi suorittanut perheenjäsenensä lukuun.

Porojen omistusoikeus ja vähimmäismäärä tulisi osoittaa sijaisavun suorittamisajankohdaksi käytössä olevalla viimeksi vahvistetulla poroluettelolla. Poroluettelon vahvistamisen jälkeen tapahtuneet lukuporojen omistusoikeuden ja määrän muutokset otettaisiin huomioon vain, jos paliskunnan hallitus on ennen sijaisavun suorittamisajankohtaa vahvistanut muutoksen.

Ajateltaessa sijaisapua toiminnan sitovuuden ja työllistävyyden kannalta, porojen vähimmäismäärässä olisi ehkä oikeampaa käyttää eloporojen määrää lukuporojen määrän sijasta.

Koska lukuporoja kuitenkin käytetään MYEL-vakuutuksen työtulon pohjana, lukuporoja on yhdenmukaista käyttää myös sijaisavun edellytyksenä. Lukuporojen ja eloporojen määrässä ei käytännössä ole suurta eroa.

Pakollisesti MYEL-vakuutettuja poronhoitajia oli vuoden 2008 lopussa 1127. Näistä sellaisia, joilla oli vähintään 50 lukuporoa poronhoitovuonna 2007–2008, oli 79 %:a eli 891 kpl.

Työryhmän ehdotus

Poronhoitajalla tarkoitettaisiin henkilöä, joka on velvollinen ottamaan ja jolla on voimassa MYEL:n 10 §:ssä tarkoitettu vakuutus tai vireillä hakemus sen saamiseksi.

Lisäksi edellytettäisiin, että henkilöllä on omistuksessaan vähintään 50 lukuporoa. Porojen omistusoikeus ja määrä perustuisivat sijaisavun suorittamisajankohtana käytettävissä olevaan viimeksi vahvistettuun poroluetteloon. Poroluettelon vahvistamisen jälkeen tapahtuneet muutokset otettaisiin huomioon vain, jos paliskunnan hallitus on ennen sijaisavun suorittamisajankohtaa vahvistanut muutoksen.

7.5 Sijaisapu työkyvyttömyyden perusteella

Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittänyt työryhmä ehdotti, että poronhoitajat voisivat hankkia haluamansa lomittajan tarvitessaan sijaisapua sairauden tai tapaturman johdosta.

Työssä jaksamisen ja hyvinvointinäkökulman kannalta on erittäin tärkeää, että poronhoitaja tietää poronsa hoituvan hyvin myös mahdollisen työkyvyttömyytensä aikana.

Poronhoitajan työkyvyttömyyden vaikutuksia lisää se, että etenkin poronhoitotyön kausittaisen työhuipun aikana, yhden poronhoitajan sairastuminen voi hankaloittaa koko paliskunnan poronhoitotyötä.

Maatalousyrittäjillä on oikeus saada sijaisapua työkyvyttömyyden perusteella enintään seitsemäksi päiväksi ilman lääkärintodistusta.

Poronhoitoalueella matkat lääkäriin voivat olla erittäin pitkiä etenkin viikonloppuisin ja muina päivystysaikoina. Työryhmä toteaa, ettei kokeiluvaiheessa ole syytä poiketa maatalousyrittäjien lomituspäivälaissa olevasta lääkärintodistusta koskevasta esittämismahdollisuudesta.

Työryhmän ehdotus

Poronhoitaja voisi järjestää itselleen sijaisen tarvitessaan sijaisapua sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden johdosta.

Seitsemän yhdenjaksoisen sijaisapupäivän jälkeen kustannusten korvaaminen edellyttäisi lääkärintodistuksella osoitettua työkyvyttömyyttä.

7.6 Sijaisavun tarve

Sijaisavun käyttäminen edellyttää aina sijaisavun tarvetta. Ensinnäkin sijaisavun tarve voisi olla ainoastaan, jos sijaisapua vaativat tehtävät ovat sellaisia, jotka poronhoitaja olisi suorittanut ilman työkyvyttömyyttä itse.

Maatalousyrittäjien lomituspäivälain mukaan sijaisavun tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon maatalousyrityksen olosuhteet kokonaisuudessaan sekä mahdollisuudet huolehtia edellä mainituista tehtävistä yrityksen sisäisin järjestelyin. Koska kullakin poronhoitajalla katsotaan olevan oma itsenäinen porotaloutensa, maatalousyrittäjien lomituspäivälain käsitettä ”yrityksen sisäisin järjestelyin” ei voi poronhoidossa käyttää.

Työryhmä katsoo, että sijaisaputarvetta ei voida katsoa olevan, jos poronhoitajan perheenjäsenellä olisi ollut mahdollisuus huolehtia sijaisavun avulla hoidetuista töistä. Ks. perheenjäsenen määritelmä kohdasta 7.9.

Harkittaessa perheenjäsenen mahdollisuutta huolehtia sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä tulisi kiinnittää huomiota perheenjäsenen ikään. Alle 15-vuotiaalta lapselta ei voi edellyttää osallistumista poronhoitotyöhön. Käytännössä myöskään alle 18-vuotiaalta lapselta ei voi edellyttää poronhoitotöiden suorittamista. Pääasiallisena lähtökohtana tulisi alaikäisten lasten osalta olla, että jos heillä olisi ollut mahdollisuus huolehtia sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä, poronhoitaja ei olisi sijaisapua käyttänyt.

Harkittaessa puolison mahdollisuutta huolehtia sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä, tulisi kiinnittää huomiota siihen, onko puolisoilla poronhoitotöiden vaatimaa ammattitaitoa ja osallistuuko puoliso jo muutoinkin poronhoitoon. Jos puoliso osallistuu poronhoitoon muutoinkin, häneltä voidaan edellyttää osallistumista poronhoitoon vastaavasti myös poronhoitajan työkyvyttömyystilanteessa. Puolison osallistumismahdollisuutta tukee se,

että puolisoilla on itsellään poroja. Tällöin voidaan olettaa poronhoitotöiden hallintaa, etenkin, jos puoliso on MYEL-vakuutettu poronhoitotyöstä. On kuitenkin huomioitava, että tällöinkään puolisoilla ei aina ole mahdollisuutta osallistua poronhoitoon esimerkiksi muiden työtehtäviensä tai muun vastaavan perustellun syyn johdosta. Vastaavasti jotkin tietyt poronhoitotyöt voivat olla sellaisia, että niitä puoliso ei osaa hoitaa. Käytännössä erityisammattitaitoa vaativien tehtävien osalta tarveharkinnan lähtökohtana tulisi olla se, että poronhoitaja ei olisi sijaisapua käyttänyt, jos puolisoilla olisi ollut mahdollisuus huolehtia sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä.

Tulkintaa, ettei sijaisaputarvetta olisi, jos poronhoitajan perheenjäsenellä on mahdollisuus huolehtia sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä, tukee myös työryhmän jäljempänä ehdottama. Työryhmä ehdottaa, että sijaisapua voisi käyttää myös niiden välttämättömien poronhoitotöiden hoitamiseen, jotka poronhoitaja olisi suorittanut ilman työkyvyttömyyttä perheenjäsenensä lukuun, ks. tarkemmin kohta 7.7.3. Esimerkiksi tilanteessa, jossa poronhoitaja A:n oli tarkoitus hoitaa välttämättömät poronhoitotyöt samalla myös puolisonsa B:n porojen osalta, mutta ei työkyvyttömyyden johdosta siihen pysty, kyseisiä poronhoitotöitä ei voi hoitaa sijaisavun avulla, jos puoliso B:llä on tosiasiallinen mahdollisuus hoitaa kyseiset työt.

Sijaisavun tarve tulee huomioiduksi myös sillä, että sijaisavulla voisi hoitaa vain tiettyjä välttämättömiä tehtäviä, ks. tarkemmin kohta 7.7.2.

Työryhmän ehdotus

Sijaisapua voisi käyttää vain sellaisten tehtävien hoitamiseen, jotka poronhoitaja ilman työkyvyttömyyttä olisi itse suorittanut.

Sijaisapua ei voisi käyttää, jos poronhoitajan perheenjäsenellä on mahdollisuus huolehtia ja edellytyksiä suoriutua sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä.

7.7 Sijaisavulla hoidettavat työt

7.7.1 Poronhoitotyö

Jotta poronhoitajien sijaisapu kohdistuu oikeaan tarkoitukseen, sijaisavulla saa hoidattaa vain tiettyjä, jäljempänä kuvattuja, poronhoitotöitä.

Edellä kuvatun tavoin poronhoitajalla tarkoitettaisiin henkilöä, joka on velvollinen otamaan ja jolla on voimassa tai vireillä hakemus MYEL:ssä tarkoitetun vakuutuksen saamiseksi poronhoitotyötä varten.

Tällöin olisi yhdenmukaista, että poronhoitotyöllä myös sijaisavun osalta tarkoitettaisiin MYEL:n mukaan vakuutettavaa poronhoitotyötä. MYEL:n mukaan vakuutetaan poronhoitotyö, jota tehdään omaan, perheenjäsenen tai paliskunnan lukuun. MYEL-vakuutuksen ulkopuolelle jää poronhoidon yhteydessä harjoitettu toiminta, jota on pidettävä eri yrityksenä.

MYEL:ssä tarkoitettua poronhoitotyötä on esimerkiksi porojen paimentaminen, kokoaminen, erottelu, tarhaus, lisäruokinta ja merkintä, edellyttäen, että työtä tehdään omaan, perheenjäsenen tai paliskunnan lukuun eikä toimintaa ole pidettävä eri yrityksenä. Vastaavaa poronhoitotyötä on myös aitojen rakentaminen ja korjaus, petovahinkojen etsiminen ja pedontorjuntatyö, viljelysvahinkojen estäminen, teurastus sekä porotuotteiden jalostus. Myös lisärehun kerääminen lisäruokintaa varten on MYEL:ssä tarkoitettua poronhoitotyötä, ei kuitenkaan heinän ym. teko, jos se on otettu huomioon MYEL-vakuutuksessa viljellyn maatalousmaan työtuloa määriteltäessä.

MYEL-vakuutettavaa poronhoitotyötä ei sitä vastoin ole esimerkiksi esteaitojen rakentaminen valtakunnan rajalla eikä niihin liittyvä porokämppejen rakennus- ja peruskorjaustyö, koska näitä töitä ei tehdä omaan, perheenjäsenen tai paliskunnan lukuun, vaan näitä töitä tehdään esimerkiksi Paliskuntain yhdistyksen lukuun. Vastaavasti, jos teurastusta varten on esimerkiksi perustettu erillinen osuuskunta, ei tämän osuuskunnan lukuun tehty työ ole MYEL-vakuutuksen piirissä.

Työryhmän ehdotus

Poronhoitotyöllä tarkoitettaisiin MYEL:n mukaan vakuutettavaa poronhoitotyötä.

7.7.2 Välttämättömyys

Lisäksi sijaisavulla teetetyn poronhoitotyön tulisi olla sijaisapuajankohtana välttämättömäksi luettava työ. Tällä tarkoitetaan sitä, että työ oli välttämätöntä suorittaa kyseisellä hetkellä, eikä sitä olisi voinut siirtää ilman haitallisia seurauksia sijaisaputilannetta myöhäisempään ajankohtaan.

Yleisesti ottaen voidaan katsoa, että esimerkiksi aitojen rakentaminen ja korjaus, lisärehun kerääminen tai poronhoidossa tarvittavien moottorikelkkojen, -pyörien ja muiden työvälineiden korjaus ja huolto eivät useinkaan ole tiettyyn hetkeen sidottuja ja siten sijaisapuhetkellä välttämättömäksi katsottavia töitä. Kuitenkin esimerkiksi tilanteessa, jossa moottorikelkka on rikkoutunut kesken välttämättömien poronhoitotöiden ja poronhoitotöiden jatkamisen edellytyksenä on moottorikelkan korjaaminen, korjaaminen lukeutuisi välttämättömäksi katsottavaksi työksi.

Työryhmän ehdotus

Sijaisapua voisi käyttää sijaisapuajankohtana välttämättömien poronhoitotöiden hoitamiseen.

7.7.3 Poronhoitotyö omaan ja perheenjäsenen sekä paliskunnan lukuun

Lisäksi välttämättömän poronhoitotyön tulisi olla sellaista, että poronhoitaja olisi ilman työkyvyttömyyttään tehnyt sen itse omaan lukuunsa, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun.

Poronhoitokulttuurissa on erittäin yleistä, että jo hyvinkin nuorien lapsien nimissä on omia poroja. Huomioiden tämä ja yleisestikin perheeseen kuuluva keskinäinen avunanto olisi perusteltua, että sijaisapua voisi käyttää myös perheenjäsenten lukuun tehtävien välttämättömien poronhoitotöiden suorittamiseen. Lisäksi poronhoidossa on paljon erityisammattitaitoa ja voimaa vaativia tehtäviä, jotka yleisesti hoidetaan koko perheen porojen osalta yhden perheenjäsenen toimesta.

Työryhmätyön aikana selvitettiin myös vaihtoehtoa, että sijaisapua ei voisi käyttää paliskunnan lukuun suoritettaviin tehtäviin. Poronhoitolain mukaan paliskunnan tehtävänä on poronhoitolain 41 §:n mukaista poikkeusta lukuun ottamatta huolehtia siitä, että poronhoitoon kuuluvat työt tulevat tehdyksi. Lisäksi poronhoitaja voi periaatteessa hoitaa paliskunnan vuosimaksun rahana. Etenkin viimeksi mainittu huomioiden voisi olla perusteita, että sijaisapua ei voisi käyttää paliskunnan lukuun suoritettaviin tehtäviin. Koska paliskunnan lukuun tehtävä työ on osaltaan myös omien porojen eteen tehtyä työtä ja koska poronhoitajien tulisi osallistua paliskunnan lukuun tehtävään työhön, jotta paliskunnan muiden osakkaiden etuja ei loukattaisi, työryhmä katsoo, että olisi perusteltua ulottaa sijaisapu myös paliskunnan lukuun tehtävään työhön. Lisäksi yleisenä pyrkimyksenä on lisätä poronhoitajien välistä yhteistyötä, jotta yhteisöllisyys poronhoitotyössä säilyisi. Paliskunnan ensisijainen hoitovastuu tulisi huomioiduksi myönnettävän sijaisavun määrässä, ks. tarkemmin kohta 7.10.2.

Vastaavasti MYEL:n mukaan vakuutetaan poronhoitotyö, jota tehdään omaan, perheenjäsenen tai paliskunnan lukuun.

Työryhmän ehdotus

Välttämättömien poronhoitotöiden tulisi olla sellaisia, jotka poronhoitaja olisi itse suorittanut ilman työkyvyttömyyttä omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun.

7.7.4 Tietty sijaisavun ulkopuolelle suljettavat työt

Vaikka kyseessä olisi edellä luetellun mukaisesti välttämätön poronhoitotyö, sijaisapua ei voisi kuitenkaan käyttää sellaisten tehtävien suorittamiseen, joiden toteuttamiseen on myönnetty muuta julkista rahoitustukea. Esimerkiksi aitaamisesta paliskunnalle aiheutuviin kustannuksiin myönnetään avustusta porotalouden ja luontoiselinkeinojen rahoituslain mukaisesti. Sen sijaan esimerkiksi maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) 14 §:n mukainen eläinten lukumäärän perusteella myönnetty tuki ei olisi myönnetty tietyn hankkeen toteuttamiseen eikä siten estä sijaisapukorvauksen myöntämistä poronhoitotyöhön.

Sijaisapua ei voisi myöskään käyttää sellaisten tehtävien hoitamiseen, joita paliskunta teettää työsuhteessa, toimeksiantosuhteessa tai joissa kyse on luottamus- tai hallintotehtävän tai vastaavan hoitamisesta. Paliskunnan luottamus- tai hallintotehtävän tai vastaavan hoitamisesta on kyse esimerkiksi seuraavien tahojen hoidettaviksi kuuluvissa tehtävissä: työnjohtaja, lukumies, arviomies, poroisäntä, varaisäntä, hallituksen muu jäsen sekä tilintarkastaja ja varatilintarkastaja.

Sijaisapua ei voisi myöskään käyttää porotuotteen jalostukseen, ellei kyse ole jalostettavan porotuotteen säilyvyyden kannalta välttämättömästä työstä.

Selvää on, että itse sijaisaputyötä ei voisi hoidattaa sijaisavulla.

Työryhmätyön aikana on myös selvitetty vaihtoehtoa, jossa tehtävät, joiden hoitamista aiheutuneisiin kustannuksiin korvausta voisi saada, olisi lueteltu säädösten tasolla. Työryhmä päätyi siihen, että tämä ei poronhoitotyön kehittymisen kannalta ole järkevää. Lisäksi työryhmä katsoo, koska kyseessä on kokeilu, jolla halutaan selvittää poronhoitajien sijaisaputarvetta, että sijaisavulla hoidettavia töitä ei ole kokeilussa syytä rajata yksityiskohtaisemmin.

Työryhmä toteaa kuitenkin, että poronhoitajia ja poroisäntiä pitää ohjeistaa tarkoin siitä, mitä työtä voi teettää sijaisavulla ja mitä ei.

Työryhmän ehdotus

Sijaisapua ei voisi kuitenkaan käyttää sellaisten poronhoitotöiden hoitamiseen:

1. *joiden toteuttamiseen on myönnetty muuta julkista rahoitustukea,*
2. *joita paliskunta teettää työsuhteessa, toimeksiantosuhteessa tai joissa kyse on luottamus- tai hallintotehtävän tai vastaavan tehtävän hoitamisesta, tai*
3. *joissa kyse on porotuotteen jalostuksesta, ellei kyse ole jalostettavan porotuotteen säilyvyyden kannalta välttämättömästä työstä.*

7.8 Sijaisavun suorittaja

Edellä kuvatun tavoin sijaisavulla voi tietyissä tilanteissa hoitaa myös perheenjäsenensä poroja. Lisäksi edellä todetun mukaisesti sijaisavun tarvetta ei voi katsoa olevan, jos poronhoitajan perheenjäsenellä on mahdollisuus huolehtia sijaisapuun sisältyvistä tehtävistä. Tällöin on selvää, että perheenjäsen, jonka poroja sijaisavulla voidaan hoitaa, ei voi itse toimia sijaisena.

Myöskään paliskunnalta ei voi ostaa sijaisapua, koska poronhoitolain mukaan paliskunnan tehtävänä on mm. huolehtia siitä, että paliskunnan osakkaiden porot hoidetaan paliskunnan alueella ja että paliskunnan osakkaiden harjoittamaan poronhoitoon kuuluvat työt tulevat tehdyiksi.

Kohdassa 6.3.1 todetun mukaisesti verotuksellisesti tilanteessa, jossa sijaisapua käyttävä poronhoitaja ostaa sijaisapuna tehtävät työt toiselta poronomistajalta ts. henkilöltä, joka on jonkin paliskunnan osakas, sijaista voidaan pitää yrittäjänä. Tällöin sijaisapua käytävällä poronhoitajalla ei olisi työnantajavelvoitteita.

Vastaavasti tällaisen yrittäjän suorittamaan sijaisaputyöhön sovellettaisiin MYEL:ä, edellyttäen, ettei sijaisaputoiminta laajuutensa yms. seikkojen vuoksi muodostuisi erilliseksi yritykseksi eli lähinnä täyttäisi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain mukaisia yritystoiminnan tunnusmerkkejä. Tällaisen poronomistajan suorittama sijaisaputyö tulisi ottaa huomioon henkilön MYEL-vakuutuksessa. Jos sijaisena toimivalla poronomistajalla on pakollinen MYEL-vakuutus, jossa on mukana sijaisaputyö, sijaisaputyössä sattuneet työtapaturmat korvataan sijaisen MATA-työtapaturmavakuutuksesta.

Jos taas kyse on työsuhteesta tehdystä työstä eli sijaisapua käyttävä poronhoitaja toimii sijaisen työnantajana, hänen on hoidettava työnantajavelvoitteet kuten esimerkiksi työntekijän työeläke- ja tapaturmavakuutusturva. Työnantaja on velvollinen ottamaan työtapaturmavakuutuksen työntekijöilleen, jos työnantajan teettämien työpäivien lukumäärä on yli 12 kalenterivuoden aikana. Työtapaturmavakuutus tulee esimerkiksi ottaa, jos työnantaja teettää työtä yhdellä työntekijällä kuutena päivänä ja toisella seitsemänä päivänä kalenterivuoden aikana. Teetetyn työpäivän pituutta ei ole ajallisesti rajoitettu. Työeläkevakuutus taas on otettava, jos työntekijä on 18–67-vuotias ja ansiot ylittävät vakuuttamisvelvollisuuden alarajan. Vuoden 2009 tasossa alaraja on 49,93 euroa kuukaudessa.

Työryhmän ehdotus

Sijaisena ei voisi toimia poronhoitajan perheenjäsen.

Sijaisapua ei voisi hankkia paliskunnalta.

7.9 Perheenjäsenen määritelmä

Kuten edellä on todettu, työryhmä ehdottaa, että sijaisavulla voisi hoidattaa tehtäviä, jotka poronhoitaja olisi suorittanut ilman työkyvyttömyyttä itse perheenjäsenensä lukuun.

Selvää on, että sijaisena ei voi toimia ainakaan sellainen perheenjäsen, jonka poroja sijainen voi sijaisavulla hoitaa. Vastaavasti tulee edellyttää, että ainakaan henkilöllä, jonka poroja voidaan sijaisavulla hoitaa, ei itse ole ollut mahdollisuutta porojensa hoitamiseen. Yksinkertaisuuden vuoksi on perusteltua, että perheenjäsenen määrittelyn tulisi näissä kohdissa olla yhteneväinen.

Työryhmätyön aikana on selvitetty perheenjäsenen määritelmää ja todettu, että MYEL:n perheenjäsenen määritelmä ei ole sijaisapunäkökulmasta sopiva. MYEL:ssä perheenjäseneksi luetaan henkilö, joka elää vakinaisesti poronhoitajan taloudessa ja on tälle tai tämän aviopuolisolle sukua suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka on tässä tarkoitettuna henkilön aviopuoliso. Sijaisavun ei ole tarkoituksenmukaista ulottua täysi-

ikäisen lapsen lukuun tehtäviin töihin eikä vastaavasti pitäisi estää täysi-ikäisen lapsen toimimista sijaisena.

Ruokakuntamääritelmä eläinkohtaisessa tuessa olisi sijaisavun perheenjäsenmäärittelyssä tarkoituksenmukaisempi, mutta sijaisavun yhteydessä ei esimerkiksi ole syytä edellyttää avopuolisolta yhteistä lasta. Valtioneuvoston asetuksessa poronhoitovuodelta 2008/2009 maksettavasta eläinkohtaisesta tuesta (209/2008) ruokakuntaan kuuluviksi katsotaan aviopuolisot sekä sellaiset avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa avioliittoa solmimatta jatkuvasti elävät henkilöt, jotka ovat aikaisemmin olleet keskenään avioliitossa tai joilla on tai on ollut yhteinen lapsi. Ruokakuntaan kuuluvat myös edellä mainittujen puolisoitten samassa taloudessa asuvat lapset ja ottolapset, jotka eivät ole täyttäneet 18 vuotta ennen sen kalenterivuoden alkua, jolta tukea haetaan. Ruokakunnaksi katsotaan myös jakamaton kuolinpesä.

Työryhmän ehdotus

Perheenjäsenenä pidettäisiin puolisoa ja alle 18-vuotiasta henkilöä, joka elää vakinaisesti poronhoitajan taloudessa ja on poronhoitajalle tai tämän puolisolle sukua suoraan alenevassa polvessa. Ottolapsi rinnastettaisiin lapseen.

Puolisolla tarkoitettaisiin aviopuolisoa ja henkilöä, jonka kanssa poronhoitaja jatkuvasti elää yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

7.10 Sijaisavusta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen

7.10.1 Sijaisapukorvaus

Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittänyt työryhmä ehdotti, että poronhoitajille korvattaisiin valtion varoista itse järjestetystä sijaisavusta aiheutuneita kustannuksia maatalousyrittäjien lomituspäalvelulain mukaisesti.

Maatalousyrittäjien lomituspäalvelulain mukaan maatalousyrittäjällä on oikeus hakemuksesta saada korvausta itse järjestämästään lomitukselta aiheutuneisiin kustannuksiin edellyttäen, että hän on lomituksen ajaksi irrottautunut tehtäväosuudestaan. Korvauksen määrä lomitustuntia kohti vastaa:

- 1) maatalouslomittajan kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukaista vähimmäisperuspalkkaa tunnilta kerrottuna luvulla 2,4, jos lomittaja on lomituspäalveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön palveluksessa taikka toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana (1.9.2008 palkkatasossa 10,97 €/tunti); sekä
- 2) maatalouslomittajan kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukaista vähimmäisperuspalkkaa lisättynä 20 prosentilla, jos lomittaja on muu kuin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö (1.9.2008 palkkatasossa 21,94 €/tunti).

Työryhmä katsoo, että poronhoitajien sijaisapukokeilussa perusteita kahdelle eri maksutasolle ei ole. Poronhoitaja suorittaa työsuhteiselle työntekijälle palkan sivukuluineen,

joten poronhoitajalle sijaisavun käyttämisestä aiheutuneet kustannukset ovat hyvin lähellä toisiaan, oli kyse sitten työsuhteesta tai yrittäjätyöstä. Lisäksi yksi maksutaso on sekä asiakasnäkökulmasta että hallinnon näkökulmasta selvempi.

Sijaisapukorvaus olisi saman suuruinen kuin poronhoitajan sijaiselle maksama työkorvaus tai palkka palkan sivukuluineen, kuitenkin enintään tietty kiinteä tuntimaksu. Palkan sivukuluilla tarkoitetaan työnantajan sosiaaliturvamaksua ja pakollisia työeläke-, tapaturma-, työttömyys- ja ryhmähenkivakuutusmaksuja. Työkorvauksella tarkoitetaan ennakkoperintälain (1118/1996) 25 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua työkorvausta.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain mukaan itse järjestetystä lomituksesta maksettavasta tuntikorvauksesta vähennetään maatalousyrittäjän sijaisapumaksu. Sijaisapumaksu on yksi euro lomitustunnilta lisättynä määrällä, joka saadaan jakamalla sijaisavun saajan MYEL-vakuutuksen työtulo 5 000:lla. Sijaisapua voidaan korottaa tai alentaa tietyissä tilanteissa, esim. sijaisapumaksua korotetaan 50 %:lla, jos sijaisavun saaja on sijaisavun alkaessa oikeutettu palkkaetuuksiin työ- tai virkasuhteen perusteella tai kun hänellä on voimassa yrittäjän eläkelaisissa (1272/2006) tarkoitettu vakuutus.

Poronhoitajien pakollisen MYEL-vakuutuksen keskimääräinen vuotuinen työtulo vuonna 2009 oli 7 384,33 €. Siten poronhoitajien keskimääräinen korottamaton sijaisapumaksu maatalousyrittäjien lomituspalvelulain mukaan laskettuna olisi 2,48 €/tunti. Koska kuitenkin osa poronhoitajista on sijaisavun alkaessa oikeutettu palkkaetuuksiin työ- tai virkasuhteen perusteella ja osalla on tuolloin voimassa yrittäjän eläkelaisissa tarkoitettu vakuutus, sijaisapumaksua korotettaisiin osalla poronhoitajista 50 %:lla. Täten voitaisiin arvioida, että keskimääräiseksi poronhoitajien sijaisapumaksuksi muodostuisi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain mukaan laskettuna kolme euroa tunnilta.

Koska poronhoitajalta perittävä keskimääräinen sijaisapumaksu olisi melko pieni, työryhmä katsoo, että on perusteltua luopua erillisen sijaisapumaksun perimisestä ja ottaa keskimääräinen sijaisapumaksu huomioon myönnettävän enimmäiskorvauksen tasossa.

Enimmäiskorvausta tarkistettaisiin vuosittain palkkakertoimella. Palkkakertoimessa ansioiden muutoksen paino on 80 prosenttia ja hintojen 20 prosenttia. Koska kyseessä on palkka- tai muuhun työvoimakustannukseen perustuva kustannusten korvaus, maksun suuruuden sitominen palkkakertoimeen on perusteltua.

Työryhmän ehdotus

Sijaisapukorvaus olisi samansuuruinen kuin poronhoitajalle sijaisavun käyttämisestä aiheutuneet kustannukset. Korvaus voisi kuitenkin olla enintään 17 euroa tunnilta. Enimmäismäärä olisi sama riippumatta siitä, oliko sijainen työsuhteessa poronhoitajaan vai oliko poronhoitaja ostanut sijaisavun yritykseltä, yhteisöltä tai ammatinharjoittajalta.

Sijaisavun järjestämisestä aiheutuneina kustannuksina pidettäisiin poronhoitajan:

- 1) *työntekijälle suorittamaa palkkaa ja siitä maksamiaan työnantajan sosiaaliturvakuluja; ja*
- 2) *ennakkoperintärekisteriin merkitylle palvelun tuottajalle suorittamaa työkorvausta.*

Poronhoitajan maksettavaksi ei tulisi erillistä sijaisapumaksua, vaan sijaisapumaksu on jo huomioitu ehdotetun enimmäiskorvauksen tasossa.

Enimmäismäärä 17 euroa olisi vuoden 2010 tasossa ja se tarkistettaisiin vuosittain tammikuun alusta lukien työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:n 1 momentissa tarkoitetulla palkkakertoimella.

7.10.2 Korvattavan sijaisavun enimmäismäärä

Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittänyt työryhmä ehdotti vuonna 2006, että rajatulla alueella suoritettuun kokeiluun saisi vuositasolla käyttää enintään 0,1 miljoonaa euroa.

Paliskuntain yhdistyksen vuonna 2006 sosiaali- ja terveysministeriölle tekemässä esityksessä on arvioitu, että koko poronhoitoaluetta koskeva kokeilu vaatisi vuodessa 300 000 euroa.

Sijaisapukokeilu on tarkoitus toteuttaa varaamalla valtion talousarvioon kokeilua koskeva vuotuinen siirtomääräraha.

Koska siirtomäärärahaa ei saa ylittää, sijaisapukokeilun valmistelussa on pyrittävä varmistamaan, että kokeilun kustannukset pystytään kattamaan käytettävissä olevalla määrärahalla. Koska kokeilun tulee myös täyttää yhdenvertaisuuden vaatimukset, sijaisapu olisi rajattava tiettyyn enimmäismäärään/poronhoitaja/kalenterivuosi.

Sijaisavun rajaamista tiettyyn enimmäismäärään tukee osaltaan myös se, että sijaisapua voisi työryhmän ehdotuksen mukaan käyttää myös paliskunnan lukuun suoritettaviin tehtäviin, vaikka paliskunnalla on ensisijainen hoitovastuu osakkaidensa poroista.

Myös maatalousyrittäjien lomituspäivälaissa sijaisapua myönnetään tietyissä tilanteissa vain tietty enimmäismäärä. Tämä enimmäismäärä on sidottu päiviin. Poronhoidossa on taas perustellumpaa sitoa sijaisavun enimmäismäärä tunteihin eikä päiviin. Poronhoitotyössä työpäivät voivat olla hyvinkin eripituisia riippuen sijaisavun ajankohdasta. Poronhoidon eritysluonnetta kuvaa hyvin esimerkiksi se seikka, että työaikalakia ei pääsääntöisesti sovelleta poronhoitoon. Työhuippujen aikana, kuten esimerkiksi erotusten aikana, työpäivät ovat käytännössä ympärivuorokautisia ja vastaavasti hiljaisimpina aikoina, esimerkiksi tarharuokinnassa, poronhoitotyöt voi pystyä hoitamaan muutamassa tunnissa.

Työryhmätyön aikana on selvitetty, tulisiko sijaisavun maksimituntimäärä määräytyä suhteessa poronhoitajan porojen määrään. Käytettävissä oleva porotalouden kannattavuuskirjanpito ei suoraan tue sitä, että yrittäjäperheen eloporojen määrän kasvaessa yrittäjäperheen työpanos porotaloudessa kasvaisi vastaavassa määrin. Porojen määrän lisäksi työmäärään vaikuttava tekijä tietyissä työtehtävissä on esim. porokarjan maantieteellinen sijainti.

Lisäksi poronhoitajien nykyisen rakennekehityksen seurauksena on entistä tärkeämpää, että myös pienen porokarjan omistavat osallistuisivat aktiivisesti paliskunnan lukuun tehtäviin poronhoitotoihin. Jos sijaisaputuntimäärä olisi sidottu porojen lukumäärään, pienen porokarjan omistajat eivät ehkä käyttäisi sijaisapua paliskunnan lukuun tehtävään työhön.

Huomioiden yllä oleva ja se, että siirtomäärärahan riittävyyslaskelmat olisivat epävarmimmalla pohjalla, jos muuttuvana tekijänä olisi lisäksi porojen määrä, kokeilu olisi perusteltua toteuttaa yhdellä maksimituntimäärällä. Kokeilun aikana tulisi kuitenkin selvittää porojen määrän vaikutus myönnettävän sijaisavun tarpeeseen.

Työryhmä katsoo, että kokeilun käynnistäminen ja toteuttaminen koko poronhoitoalueella edellyttää, että valtion talousarvioon varataan vähintään Paliskuntain yhdistyksen arvioiman suuruinen määräraha eli 300 000 euroa vuosiksi 2010–2012. Työryhmän arvion mukaan poronhoitajien sijaisapukokeilusta säädettävän lain piirissä olevista noin 890 poronhoitajasta noin 500 tulisi käyttämään sijaisapua. Silloin työryhmän ehdottama 17 euron enimmäistuntikorvaus riittäisi noin 40 tunnin sijaisapuun vuodessa käyttäjää kohden.

Työryhmän ehdotus

Työryhmän saaman selvityksen mukaan sijaisapukokeilu toteutettaisiin varaamalla valtion talousarvioon kokeilua koskeva vuotuinen siirtomääräraha.

Työryhmän alustavan arvion mukaan poronhoitajalle voitaisiin korvata hänen itse järjestämästään sijaisavusta aiheutuneita kustannuksia enintään 40 tunnilta kalenterivuodessa, jos siirtomäärärahan suuruus olisi 300 000 euroa.

7.11 Tietyt eritystilanteet

Sinä aikana, jolloin poronhoitaja saa toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruista kuntoutustukea tai työttömyyseläkettä, hän ei voisi olla sijaisavun piirissä. Sijaisapu on tarkoitettu lähinnä äkillisiin työkyvyttömyystilanteisiin. Lisäksi edellä mainituilla eläkejärjestelmillä korvataan henkilön pitempiaikaista tai pysyvää ansionalenemaa, eikä siten ole tarkoituksenmukaista, että samalta ajalta saisi myös korvausta sijaisavusta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Työryhmän ehdotus

Korvausta ei myönnettäisi poronhoitajalle, joka sijaisapuaajankohtana saa toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruista kuntoutustukea tai työttömyyseläkettä.

7.12 Poroisännän ja paliskunnan hallituksen lausunto

Prosessina ehdotettu sijaisapukokeilu olisi siten jälkikäteinen, että poronhoitaja järjestäisi itse itselleen sijaisen ja maksaisi sijaiselle korvauksen tämän sijaisapuna suorittamastaan työstä ja vasta tämän jälkeen toimittaisi hakemuksen sijaisapukorvauksen saamiseksi.

Koska poroisäntä paliskunnan edustajana on tietoinen poronhoitajan porojen lukumäärästä ja paliskunnan alueella suoritetuista poronhoitotoista, poroisäntä olisi oikea taho antamaan lausunnon sijaisapukorvausta koskevasta hakemuksesta. Poroisännän lausunnosta kävisi ilmi, täyttyykö poronhoitajalla sijaisapuun vaadittava 50 lukuporon määrä. Lisäksi lausunnosta kävisi ilmi, onko poronhoitajan sijaisavulla teettämä työ ollut sellaista, jota voi suorittaa sijaisavulla eli onko kyseessä ollut sijaisapuhetkellä välttämättömäksi katsottava poronhoitotyö ja jos kyse on porotuotteiden jalostuksesta, että kyse on ollut jalostettavan porotuotteen säilyvyyden kannalta välttämättömästä työstä.

Lausunnossa poroisäntä ottaisi kantaa myös siihen, onko sijaisavulla hoidettu sellaisia sijaisapua järjestäneen poronhoitajan omia tai hänen perheenjäsenensä poronhoitotöitä, jotka poroisännän käsityksen mukaan sijaisapua järjestäneen poronhoitajan oli tarkoitus itse hoitaa. Jos sijaisavulla on hoidettu paliskunnalle kuuluvia poronhoitotöitä, poroisäntä vahvistaisi, ovatko sijaisen paliskunnalle tekemät työt olleet nimenomaan sijaisapua järjestäneen poronhoitajan hoidettavaksi kuuluneita sellaisia töitä, joissa kyse ei olisi ollut työsuhteen, toimeksiantosuhteen, luottamus- tai hallintotehtävän tai vastaavan tehtävän hoitamisesta. Poroisäntä vahvistaisi, ettei niiden töiden toteuttamiseen, joita sijainen on tehnyt paliskunnalle, ole myönnetty muuta julkista rahoitustukea. Lausunnossa poroisäntä ottaisi myös kantaa siihen, onko sijaisen tekemä työtuntimäärä oikeassa suhteessa ilmoitetuksi tehtyyn työhön. Lausunnon antaisi sen paliskunnan poroisäntä, jonka osakas sijaisapua käyttänyt poronhoitaja on.

Lausunnon antamista varten poronhoitajan olisi ilmoitettava välittömästi sijaisaputarpeen ilmannuttua poroisännälle sijaisavun käyttämisestä. Tämä velvoite ei sinällään aiheuttaisi lisätyötä, koska käytännössä poroisännälle tulee joka tapauksessa ilmoittaa, kuka poronhoitotöitä paliskunnan alueella on suorittamassa.

Tässä tarkoitettu lausunto ei olisi poronhoitolain 44 §:ssä tarkoitettu poroisännän päätös, eikä siitä siten voisi valittaa poronhoitolaissa tarkoitettulla tavalla. Koska poroisännän lausunnolla on kuitenkin osaltaan merkitystä kustannusten korvaamista ratkaistaessa, sijaisapuasian ratkaiseva taho voisi pyytää paliskunnan hallituksen lausunnon, jos kustannusten korvaamista koskeva hakemus on ristiriidassa poroisännän lausunnon kanssa tai jos poroisännän lausunto on selvästi tulkinnanvarainen.

Myöskään edellä tarkoitettu paliskunnan hallituksen lausunto ei olisi poronhoitolain 44 §:ssä tarkoitettu paliskunnan hallituksen päätös, eikä siitä siten voisi valittaa poronhoitolaissa tarkoitettulla tavalla.

Edellä mainitut lausunnot eivät sido kustannusten korvaamisesta päättävää tahoa. Lausunnon antajaa sitoo viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 23 §:n mukainen salassapitovelvollisuus.

Työryhmän ehdotus

Poroisäntä antaisi lausuntonsa siitä, täyttyvätkö tietyt kustannusten korvaamisen edellytykset. Lausunto olisi annettava Melan hyväksymällä lomakkeella. Lausunnon antamista varten poronhoitajan olisi ilmoitettava välittömästi sijaisaputarpeen ilmannuttua poroisännälle sijaisavun järjestämisestä.

Jos kustannusten korvaamista koskeva hakemus olisi ristiriidassa poroisännän lausunnon kanssa tai jos poroisännän lausunto olisi selvästi tulkinnanvarainen, korvauksen ratkaiseva taho voisi pyytää asiasta paikalliskunnan hallituksen lausunnon.

8 Työryhmän ehdotus sijaisapukokeilun hallinnollisiksi toimenpiteiksi

8.1 Yleinen johto, ohjaus ja valvonta sekä toimeenpano

Kokeilun mahdollistama sijaisapu edistää poronhoitajien työssä jaksamista ja siitä maksettava korvaus parantaa heidän henkilökohtaista sosiaaliturvaansa. Sen vuoksi sijaisapukokeilun yleisen johdon, ohjauksen ja valvonnan tulee kuulua sosiaali- ja terveysministeriölle, kuten maatalouslomituksessakin.

Työryhmän ehdottama itse järjestetty sijaisapu mahdollistaa kevyen hallinnon. Työryhmä on selvittänyt kahta eri vaihtoehtoa, joista toisen mukaan kokeilun hallinto hoidettaisiin joko kokonaan Melan ja sen asiamiesverkoston toimesta tai maatalouslomitusta mukaillen paikallisyksikkömallilla Sodankylän paikallisyksikössä.

Työryhmän selvittämät hallintomallit eroavat toisistaan seuraavissa asioissa:

- 1) mihin poronhoitaja toimittaa sijaisapukorvaushakemuksen,
- 2) kuka antaa päätöksen ja maksaa sijaisapukorvauksen poronhoitajalle,
- 3) miten päätöksestä valitetaan, jos poronhoitaja on tyytymätön päätökseen, sekä
- 4) miten valtion korvauksen hallinnointi hoidetaan.

Mela-mallissa sijaisapukorvaushakemus tulisi toimittaa Melalle tai Mela-asiamiehelle ja Sodankylän paikallisyksikkömallissa Sodankylän kunnalle. Vastaavasti Mela-mallissa päätöksen antaisi ja korvauksen maksaisi Mela ja Sodankylän paikallisyksikkömallissa Sodankylän paikallisyksikkö. Mela-mallissa muutosta ensiasteen päätökseen haettaisiin hallinto-oikeudelta ja Sodankylän paikallisyksikkömallissa paikallisyksikön antamasta päätökseen saisi vaatia oikaisua Melalta, jonka päätöksestä voisi valittaa hallinto-oikeuteen. Valtion korvauksen hallinnoinnin osalta Mela-mallissa rahojen välityksestä ja selvitysten laatimisesta jäisi yksi väliporras, Sodankylän paikallisyksikkö, pois ja valtion korvauksen hallinnointi hoituisi sosiaali- ja terveysministeriön ja Melan välillä.

Työryhmä kuuli Paliskuntain yhdistyksen edustajakokousta siitä, kumpaa hallintomallia, Mela vai Sodankylän paikallisyksikkö, palvelunkäyttäjät kannattavat. Työryhmämuistion liitteenä on työryhmän hallintomallivaihtoehtoista edustajakokoukselle etukäteen toimittama materiaali. Koska edustajakokouksessa kannatettiin molempia vaihtoehtoja,

toja, suoritettiin äänestys. Poronhoitolain mukaan kullakin paliskunnalla on edustajakokouksessa yksi ääni kutakin alkavaa tuhatta lukuporoa kohti. Kokouksen päätökseksi katsotaan se mielipide, jota enemmistö annetuista äänistä on kannattanut. Koska edellä kohdassa 6.4 kerrotun mukaisesti edustajakokous selkeästi puolsi Mela-mallia, työryhmä päätyi Mela-mallin kannalle.

Sodankylän edustaja piti kuitenkin paikallisyksikkömallia parempana, koska se hänen mielestään mahdollistaisi sijaisavun kehittämisen samaan suuntaan kuin maataloudessa, ei vaatisi maanviljelijä-poromiesten asioimista kahden organisaation kanssa samassa asiassa ja tulisi hänen mukaansa taloudellisesti edullisemmaksi.

Työryhmän selvityksen mukaan sellaisista poronhoidosta pakollisesti MYEL-vakuutetuista, joilla oli myös maataloustuloa MYEL:ssä ja joilla oli poronhoitovuonna 2007–2008 vähintään 50 lukuporoa poroluettelossa, kymmenen henkeä oli koko poronhoitoalueella käyttänyt maatalouslomituksen sijaisapua työkyvyttömyyden vuoksi vuonna 2008. Poronhoitoalueella toimii seitsemän maatalouslomituksen paikallisyksikköä.

Työryhmän ehdotus

Poronhoitajien sijaisapukokeilun yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriölle.

Sijaisapukokeilun toimeenpanosta vastaisi Mela siten kuin jäljempänä ehdotetaan.

8.2 Sijaisapukorvauksen hakeminen

Muun muassa määräaikaisen kokeilun ja kokeiluun todennäköisesti varattavan siirtomäärärahan johdosta sijaisapukorvauksen hakemiselle tulisi asettaa tietty määräaika. Kohtuullisena määräaikana voitaisiin pitää kahta kuukautta kustannusten korvaamista koskevan sijaisapujakson päättymisestä, kuitenkin viimeistään 31.12.2012.

Hakemus tulisi toimittaa määräajassa Melalle tai Mela-asiamiehelle.

Korvauksen saamiseksi poronhoitajan olisi sijaisavun ajankohdan jälkeen vahvistettava kustannusten korvaamisen edellytykset. Vahvistettava seikka olisi muun muassa se, että poronhoitajan piti itse suorittaa kyseiset välttämättömät työt omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun, mutta että hän ei voinut niitä suorittaa sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyytensä vuoksi. Lisäksi hänen pitäisi vahvistaa, ettei hänen perheenjäsenillään ollut mahdollisuutta tai edellytyksiä huolehtia sijaisaputehtävistä. Hakemuksella pitäisi myös selvittää sijaisavulla suoritettut poronhoitotyöt ja vahvistaa, että näiden töiden suorittamiseen ei ole myönnetty muuta julkista rahoitustukea.

Poronhoitajan olisi myös vahvistettava yhdessä sijaisen kanssa tehdyt työtunnit, sijaisaputyöt, sijaiselle sijaisaputyöstä maksettu määrä sekä se, ettei sijainen ole poronhoitajan perheenjäsen.

Kustannusten korvaamista koskeva hakemus liitteineen olisi tehtävä Melan hyväksymällä lomakkeella.

Työryhmän ehdotus

Korvausta sijaisavusta aiheutuneista kustannuksista olisi haettava Melalta kahden kuukauden kuluessa kustannuksia koskevan sijaisapujakson päättymisestä, kuitenkin viimeistään 31.12.2012.

Hakemukseen olisi liitettävä sijaisen antama selvitys sijaisavusta.

Hakemus liitteineen olisi tehtävä Melan hyväksymällä lomakkeella.

8.3 Päätöksen antaminen ja korvauksen maksaminen

Mela antaisi valituskelpoisen päätöksen sijaisapukorvaushakemukseen ja maksaisi korvauksen.

Tarkoitus on, että sijaisapukorvauspäätösten teko keskitettäisiin esim. kahdelle poronhoitoalueen asiamiehelle. Näin päätöksenteko tapahtuisi paikallisesti lähellä palvelunkäyttäjää. Palvelussa turvattaisiin saamen kielilain toteutuminen. Saamen kielilain (1086/2003) tarkoituksena on osaltaan turvata perustuslaissa säädetty saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Laissa säädetään saamelaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä julkisen vallan velvollisuuksista toteuttaa ja edistää saamelaisten kielellisiä oikeuksia. Lain tavoitteena on, että saamelaisten oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja hyvään hallintoon taataan kielestä riippumatta sekä että saamelaisten kielelliset oikeudet toteutetaan ilman, että niihin tarvitsee erikseen vedota.

Työryhmän ehdotus

Melan olisi ratkaistava hakemus viivytyksettä saatuaan tarpeelliset selvitykset ja lausunnot ja annettava asiassa valituskelpoinen päätös.

Mela maksaisi korvauksen korvauksensaajan ilmoittamalle tilille Suomessa toimivaan rahalaitokseen.

8.4 Valtion vastuu sijaisapukorvauksista ja hallintokustannuksista

Melalle suoritetaan valtion varoista Melan poronhoitajille maksamat korvaukset. Sosiaali- ja terveysministeriö suorittaa Melalle kunakin vuotena ennakkoa sijaisapukorvauksen maksamista varten.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa valtion osuuden lopullisen määrän edelliseltä kalenterivuodelta. Jos Melalle edellisen kalenterivuoden aikana maksetut ennakot ylittävät

tävät valtion osuuden lopullisen määrän, Melan on palautettava liikaa saamansa määrä valtiolle.

Työryhmän ehdotus

Melalle suoritetaan valtion varoista Melan poronhoitajille maksamat korvaukset sekä kohtuullinen korvaus sijaisapukokeilun toimeenpanosta Melalle aiheutuviin hallintokustannuksiin.

9 Kokeilun tavoitteet ja seuranta

Kokeilun tavoitteena on hankkia tarvittavia tietoja ja kokemuksia porotalouden pysyvän sijaisapujärjestelmän luomista varten.

Kokeilun tarkoituksena on hankkia selvitystä erityisesti seuraavista kysymyksistä:

- 1) mikä on porotalouden sijaisavun tarve työkyvyttömyystilanteissa
 - sijaisaputilanteiden lukumäärä
 - sijaisapujaksojen pituus
 - sijaisapukokeilussa sovellettavan enimmäistuntimäärän riittävyys
 - porokarjan koon ja poronhoitotavan vaikutus korvattavaan työtuntimäärään
 - käytännön poronhoitotyöt, joissa sijaisavun tarvetta
- 2) ovatko sijaisapukorvauksen saamisen edellytykset ja korvaustaso järjestelmälle asetettujen tavoitteiden kannalta toimivat
- 3) vastaako järjestelmän toteutus sille asetettuja tavoitteita.

Työryhmän ehdotus

Mela vastaisi tarvittavien tietojen kokoamisesta ja analysoinnista.

Kokeilua tulisi seurata kiinteästi Melan hallituksen asettamassa porotalouden neuvottelukunnassa, jossa on porotalouden harjoittajien ja Melan edustus. Lisäksi kokeilun toteutuksesta tulisi antaa seurantatietoa Melan hallituksen asettamalle lomitussasioiden neuvottelukunnalle, joka toimii lomituksen yhteistyöelimenä.

Melan tulisi laatia kokeilusta sosiaali- ja terveysministeriölle raportti, johon sisältyisi arvio muutostarpeista silmällä pitäen mahdollista pysyvää poronhoitajien sijaisapujärjestelmää.

10 Tarvittavat säännökset

Työryhmän tehtävänä oli myös valmistella mahdollisesti tarvittavat säännökset.

Työryhmä katsoo, että laintasoinen sääntely asiasta on tarpeen. Perustuslain 80 §:n mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan, on säädettävä lailla. Myös perusoikeuksien käyttämisestä, kuten oikeusturvasta ja yhdenvertaisuudesta, säädetään lailla.

Työryhmä on valmistellut luonnokset poronhoitajien sijaisapukokeilua koskevista keskeisistä säännöksistä. Säännösluonnokset on kirjoitettu siitä lähtökohdasta, että sijaisapukokeilu toteutettaisiin varaamalla valtion talousarvioon kokeilua koskeva vuotuisen siirtomääräraha.

Työryhmän ehdotus

Poronhoitajien sijaisapukokeilusta tulisi säätää erillinen laki.

Työryhmän valmistelemat luonnokset poronhoitajien sijaisapukokeilua koskevista keskeisistä säännöksistä ovat muistion liitteenä.

Pirjo Uusitalo

18.5.2009

Paliskuntain yhdistyksen
edustajakokous

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut poronhoitajien sijaisapukokeilua valmistelevalle työryhmälle, jonka toimikausi on 1.2. - 30.6.2009.

Työryhmä on valmistellut sijaisapukokeilun toteuttamismallia. Työryhmän tarkoituksena on esittää, että sijaisapukokeilu toteutettaisiin koko poronhoito-alueella. Poronhoitaja järjestäisi itselleen haluamansa sijaisen tarvitessaan sijaisapua sairauden tai tapaturman johdosta. Tästä hänelle aiheutuneita kustannuksia korvattaisiin jälkikäteen maksettavalla sijaisapukorvauksella.

Itse järjestetty sijaisapu mahdollistaa kevyen hallinnon. Sijaisapukokeilun hallinnon osalta työryhmä on selvittänyt kahta eri vaihtoehtoa. Kokeilun hallinto hoidettaisiin joko kokonaan Melan ja sen asiamiesverkoston toimesta tai maatalouslomitusta mukaillen paikallisyksikkömallilla Sodankylän lomituksen paikallisyksikössä.

Työryhmä haluaa vielä kuulla poronhoitajia siitä, kumpaa hallintomallia palvelunkäyttäjät kannattavat ja toivoo, että Paliskuntain yhdistyksen edustajakokous ottaisi kokouksessaan 9.6.2009 asiaan kantaa.

Päivi Huotari
työryhmän puheenjohtaja

LIITTEET

Prosessikuvaus liitteineen

Maatalousyrittäjien eläkelaitos

Postiosoite

PL 16

02101 ESPOO

Käyntiosoite

Revontulentie 6

Espoo

Puhelin

020 630 0500

Faksi

020 630 0426

Sähköposti

etunimi.sukunimi@mela.fi

Internet

www.mela.fi

Y-tunnus

0101319-6

KUVAUS SIJAISAPUPROSESSISTA (PÄÄKOHDAT)

Tämä prosessikuvaus perustuu työryhmän tämän hetken mukaisiin päälinjauksiin. Työryhmän työ kuitenkin jatkuu ja työryhmän lopulliset esitykset voivat poiketa tässä esitetyistä.

I SIJAISAPUPROSESSI PORONHOITAJAN KANNALTA

1. Poronhoitaja tulee työkyvyttömäksi
 - järjestää itse sijaisen
2. Sijaisapujakson päätyttyä poronhoitaja tekee korvaushakemuksen
 - toimittaa hakemuksen liitteineen hallintomallista riippuen joko
 - 1) Melalle tai Mela-asiamiehelle
 - 2) Sodankylän paikallisyksikölle
3. Poronhoitaja vastaanottaa valituskelpoisen päätöksen ja saa myönteisessä päätöksessä sijaisapukorvauksen tililleen. Päätöksen tai maksun suorittaa hallintomallista riippuen joko
 - 1) Mela tai
 - 2) Sodankylän paikallisyksikkö.
4. Poronhoitaja on tyytymätön päätökseen. Hallintomallista riippuen
 - 4.1) Mela-malli
 - toimittaa valituksen Melaan/Mela-asiamiehelle
 - Mela itseoikaisee, jos voi suostua kaikkiin poronhoitajan vaatimuksiin ja jos ei voi suostua toimittaa tietyn määräajan kuluessa valituksen asiakirjoineen ja omine lausuntoineen hallinto-oikeuteen
 - poronhoitaja vastaanottaa hallinto-oikeuden päätöksen
 - 4.2) Sodankylän paikallisyksikkö-malli
 - 4.2.1 Oikaisuvaatimusvaihe
 - toimittaa oikaisuvaatimuksen Sodankylän paikallisyksikköön
 - Sodankylän paikallisyksikkö toimittaa oikaisuvaatimuksen asiakirjoineen ja lausuntoineen Melalle, ellei voi korjata päätöstään
 - Mela antaa asiassa päätöksen
 - 4.2.2 Valitusvaihe
 - jos poronhoitaja tyytymätön edellä 4.2.1 kohdassa annettuun Melan päätökseen, valittaa Melan päätöksestä hallinto-oikeuteen
 - poronhoitaja vastaanottaa hallinto-oikeuden päätöksen

Pirjo Uusitalo

18.5.2009

II VALTION KORVAUKSEN PROSESSI

1 Mela-malli:

1.1 STM suorittaa ennakkoa Melalle.

- Ennakon tarkistamista varten Mela tekee selvityksen STM:lle.

1.2 STM vahvistaa valtion osuuden lopullisen määrän edelliseltä kalenterivuodelta.

- Tätä varten Mela tekee tilityksen STM:lle.

2 Sodankylän paikallisyksikkö malli:

2.1 STM suorittaa ennakkoa Melalle ja Mela suorittaa ennakkoa Sodankylän paikallisyksikölle.

- Ennakon tarkistamista varten Sodankylän paikallisyksikkö tekee selvityksen Melalle ja Mela eteenpäin STM:lle.

2.2 STM vahvistaa valtion osuuden lopullisen määrän edelliseltä kalenterivuodelta.

- Tätä varten Sodankylän paikallisyksikkö tekee tilityksen Melalle ja Mela eteenpäin STM:lle.

LIITTEET

- Poronhoitajien sijaisapukokeilun toteutus Melan hallinnoimana
- Poronhoitajien sijaisapukokeilun toteutus Sodankylän hallinnoimana

22.5.2009

PORONHOITAJIEN SIJAISAPUKOKEILUN TOTEUTUS MELAN HALLINNOIMANA

Poronhoitajien sijaisapukokeilun hallintomallien eroavuudet

Sijaisapukokeilun hallinnon osalta työryhmä on selvittänyt kahta eri vaihtoehtoa. Kokeilun hallinto hoidettaisiin joko kokonaan Melan ja sen asiamiesverkon toimesta tai maatalouslomitusta mukaillen yhdestä paikallisyksiköstä, joka olisi Sodankylän paikallisyksikkö.

Sijaisavun saamisen ehdot ja sijaisapukorvauksen suuruus ovat hallintomallista riippumatta samat.

Hallintomallit eroavat toisistaan seuraavissa asioissa:

- 1) mihin poronhoitaja toimittaa sijaisapukorvaushakemuksen,
- 2) kuka antaa päätöksen ja maksaa sijaisapukorvauksen poronhoitajalle,
- 3) miten päätöksestä valitetaan, jos poronhoitaja on tyytymätön päätökseen, sekä
- 4) miten valtionkorvauksen hallinnointi hoidetaan.

Asiakkaan kannalta merkitystä on erityisesti kohdilla 1-3. Myös hallintomallin kustannustehokkuus on tärkeä, koska olennaista on suunnata kokeiluun varattava määräraha sijaisapukorvauksiin, ei hallinnon kustannuksiin.

Sijaisapukorvaushakemuksen toimittamispaikka

Mela-mallissa poronhoitaja toimittaisi sijaisapukorvaushakemuksen Melalle tai Mela-asiamiehelle. Mela ja Mela-asiamiehet selvittävät ja hoitavat asiakkaan sosiaaliturvaa kokonaisvaltaisesti. Työkyvyttömyystilanteissa poronhoitaja ottaa jo muutoinkin yhteyttä Melaan tai Mela-asiamieheen päiväraha ja kulukorvausten saamiseksi. Samassa yhteydessä hän voisi toimittaa sijaisapukorvaushakemuksen.

Melalla on poronhoitoalueella 7 asiamiestä. Poronhoitoalueella on 22 kunnassa Mela-asiamiehen vastaanottopiste, mutta kaikki kunnat kuuluvat aina jonkun asiamiehen vastuualueeseen. Vastaanottopisteet ovat pääsääntöisesti ajanvarauksella toimivia siten, että vastaanottoaika sovitaan yleensä puhelimitse asiakkaan pyynnön pohjalta. Samalla asiakas saa jo neuvoja siitä, miten hänen asiansa kokonaisuudessaan (päivärahat, sijaisapukorvaukset ym.) hoidetaan kuntoon. Useimmiten riittää pelkkä hakemuksen postitus. Mela palvelee asiakasta myös netissä ja asian vaatiessa asiamies voi käydä myös asiakkaan luona.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköposti	Internet	Y-tunnus
PL 16	Revontulentie 6	020 630 0500	020 630 0426	etunimi.sukunimi@mela.fi	www.mela.fi	0101319-6
02101 ESPOO	Espoo					

22.5.2009

Poronhoitoalueen asiamiehet tuntevat käytännön porotaloutta. Poronhoitoalueen asiamiesten määrää täydennettäessä kiinnitetään erityistä huomiota saamenkielen taitoon ja poronhoitokokemukseen.

Melan palveluksessa on saamenkielentaitoinen toimihenkilö.

Sijaisapukorvauspäätösten antaminen ja sijaisapukorvauksen maksaja

Mela-mallin toteutuessa Mela antaisi sijaisapupäätöksen ja maksaisi sijaisapukorvauksen poronhoitajalle. Tarkoitus olisi, että sijaisapukorvauspäätösten teko olisi kokeiluvaiheessa keskitetty esim. kahdelle poronhoitoalueen asiamiehelle. Päätöksenteko tapahtuisi paikallisesti lähellä palvelunkäyttäjää.

Päätösten laatimisen yhteydessä Mela-asiamiehillä olisi käytettävissä tieto MYEL-vakuutuksesta ja muista sijaisapuoikeuteen vaikuttavista viranomais-tiedoista. Kun tiedot olisivat suoraan päätöksen tekijän käytössä, päätöksen antaminen ja korvausten maksu pystyttäisiin hoitamaan viivytyksettä ja kustannustehokkaasti.

Valitusvaihe

Jos poronhoitaja on tyytymätön saamaansa päätökseen, Mela-mallissa valitusprosessi olisi paikallisyksikkömallia nopeampi, koska välistä poistuisi paikallisyksikkömalliin kuuluva oikaisuvaatimusvaihe.

Valtionkorvauksen hallinnointi

Sijaisapukorvaukset maksetaan valtion varoista. Mela-mallissa rahojen välityksestä ja selvitysten laatimisesta jäisi yksi väliporras, Sodankylän paikallisyksikkö, pois ja valtionkorvauksen hallinnointi hoituisi sosiaali- ja terveysministeriön ja Melan välillä. Mela puolestaan maksaisi korvaukset suoraan poronhoitajille.

Muuta

Hallintomallista riippumatta tarkoituksena on, että Mela vastaa kokeilusta kertyvien tietojen kokoamisesta ja analysoinnista. Kokeilua olisi myös tarkoitus seurata tiiviisti Melan hallituksen asettamassa porotalouden neuvottelukunnassa.

Jos hallinto hoidettaisiin Mela-mallilla, saataisiin samalla keskitetysti ja suoraan tarvittava tieto kehittämistarpeista järjestelmän vakinaistamisvaihetta varten.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköposti	Internet	Y-tunnus
PL 16	Revontulentie 6	020 630 0500	020 630 0426	etunimi.sukunimi@mela.fi	www.mela.fi	0101319-6
02101 ESPOO	Espoo					

SODANKYLÄN HALLINTOMALLI/ LOMITUKSEN PAIKALLISYKSIKKÖ MALLI

Sodankylän kunta pitää tärkeänä, että poronhoitajien sijaisapukokeilu toteutuu vuoden 2010 alusta ja kokeilulla saadaan tietoa ja kokemuksia pysyvän sijaisapujärjestelmän luomiseksi poronhoitajille.

Sodankylän paikallisyksikköön kuuluvat Enontekiö, Inari, Kittilä, Utsjoki ja Sodankylä. Sodankylän keskeinen sijainti puoltaa paikallisyksikkövetoista hallintomallia kokeilun aikana. **Kokeilun jälkeen hallinnointi tulee olla luonteva osa nykyistä lomitusrakennetta siten, että lomitusten paikallisyksiköt** Posio, Tervola, Salla, Sodankylä, Ylitornio, Yli-Ii, Muhos **vastaavat alueensa poronhoitajien sijaisapulomituksen hallinnoinnista.** Poronhoitajista huomattava osa on oikeutettuja maatalouden perusteella jo nyt sijaisapuun mm. heinäviljelyn ja karjatalouden perusteella. Tässä hallintomallissa heidän ei tarvitse asioida lomitussasioissa monessa paikassa.

Kunnassa ei tarvita ajanvarausta eikä palvelun odottelua. Tavoitettavuus on hyvä, sillä hallintohenkilöstöä on kaikkina arkipäivinä töissä ja sijaisuusasiat ovat kunnossa. Sijaisapu- ja maksatuspäätökset heti saman tien, poronhoitaja saa rahat ilman turhia viivytyksiä.

Sodankylän esittämä hallintomalli on edullinen ratkaisu, jossa raha jää varsinaiseen poronhoitajien sijaisapukokeiluun, jotta saataisiin mahdollisimman paljon tietoa ja kokemuksia poronhoitajien lomitustarpeista ja toiveista.

Tässä hallintomallissa kaikki tieto on keskitetysti yhdessä paikassa, jolloin tieto ei huku välille. Kokeilun aikana saatava tieto ja kokemus on ensiarvoisen tärkeää varsinaisen pysyvän järjestelmän luomiseksi. Samalla saadaan tietoa todellisista hallintokuluista, koska kaikki kustannuksiin vaikuttavat tekijät ovat selkeästi tiedossa.

Sodankylän kunnalla on valmius toimia poronhoitajien sijaisapukokeilun hallinnoijana, koska kunnassa on hyvä porotalouden asiantuntemus koko poronhoitoalueen ja elinkeinon erityispiirteistä ja olosuhteista. Kunnassa on olemassa jo hyvin toimiva **lomitusrakennus, joka on taloudellinen ja kustannustehokas - säästyy aikaa ja rahaa.** Toimitilat ja tarvittavat toimistopalvelut ovat olemassa ja helposti saatavilla.

Paikallisyksikkövetoisessa hallintomallissa hallinnointi ja päätöksenteko on kokonaan poronhoitoalueella, mikä on myös koko porotalouden etu. Paikallisyksikkövetoisen hallintomalli kuntien toimesta tukee erinomaisesti valtion alueellistamis- ja läheisyys periaatteen toteuttamista, joka tulee huomioida hallintomalliratkaisua tehdessä. Saamenkieliseen palveluun liittyvät epäkohdat ratkaistaan.

Poronhoitajat ovat tottuneet asioimaan kunnassa mm. petovahingoissa, erilaisissa tukihakemuksissa, lomitussasioissa. Henkilökohtaisen asioinnin lisäksi asiointi onnistuu mm. puhelimitse, kirjeellä, sähköpostilla, faksilla ja sähköisesti ja tarvittaessa voidaan käydä myös asiakkaan luona. Kunnassa annetaan neuvontaa ja ohjataan mm. korvaushakemuksen täyttämisessä.

Poronhoitaja saa palvelun nopeasti ilman ajanvarausta ja odottelua jokaisena työpäivänä kustannustehokkaasti lomituksen paikallisyksiköstä.

LIITE 2

LUONNOKSET PORONHOITAJIEN SIJAISAPUKOKEILUA KOSKEVISTA KESKEISISTÄ SÄÄNNÖKSISTÄ

1 § Lain soveltamisala

Poronhoitajalle voidaan korvata sijaisavusta aiheutuneita kustannuksia valtion talousarviossa osoitetun määrärahan rajoissa siten kuin tässä laissa säädetään. Lakia sovelletaan sijaisapuun, joka on suoritettu vuosina 2010 - 2012.

2 § Poronhoitaja

Tässä laissa poronhoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on velvollinen ottamaan ja jolla on voimassa maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 10 §:ssä tarkoitettu vakuutus tai vireillä hakemus sen saamiseksi.

Lisäksi edellytetään, että henkilöllä on omistuksessaan vähintään 50 poronhoitolain (848/1990) 5 §:ssä tarkoitettua lukuporoa. Porojen omistusoikeus ja määrä perustuvat sijaisavun suorittamisajankohtana käytettävissä olevaan viimeksi vahvistettuun poronhoitolain 30 §:ssä tarkoitettuun poroluetteloon. Poroluettelon vahvistamisen jälkeen tapahtuneet muutokset otetaan huomioon vain, jos paliskunnan hallitus on ennen sijaisavun suorittamisajankohtaa vahvistanut muutoksen.

3 § Muut määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

poronhoitotyöllä maatalousyrittäjän eläkelain mukaan vakuutettavaa poronhoitotyötä, *perheenjäsenellä* puolisoa ja alle 18-vuotiasta henkilöä, joka elää vakinaisesti poronhoitajan taloudessa ja on poronhoitajalle tai tämän puolisolle sukua suoraan alenevassa polvessa; ja *puolisolla* aviopuolisoa ja henkilöä, jonka kanssa poronhoitaja jatkuvasti elää yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.

4 § Kustannusten korvaamisen yleiset edellytykset

Poronhoitajalle voidaan korvata hänen poronhoitotoihin itse järjestämästään sijaisavusta aiheutuneita kustannuksia enintään 40 tunnilta kalenterivuodessa.

Kustannusten korvaaminen edellyttää, että sijaisavun tarve johtuu poronhoitajan sairauden tai tapaturman aiheuttamasta työkyvyttömyydestä. Seitsemän yhdenjaksoisen sijaisapupäivän jälkeen kustannusten korvaaminen edellyttää lääkärintodistuksella osoitettua työkyvyttömyyttä.

Kustannuksia ei korvata poronhoitajalle, joka sijaisavun suorittamisajankohtana saa toistaiseksi myönnettyä täyttä työkyvyttömyyseläkettä, täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruista kuntoutustukea tai työttömyyseläkettä.

5 § *Itse järjestetty sijaisapu*

Poronhoitaja järjestää itse sijaisensa poronhoitotöihin. Kustannusten korvaaminen edellyttää, että sijaisena ei ole toiminut poronhoitajan perheenjäsen.

6 § *Korvauksen määrä*

Korvaus on samansuuruinen kuin poronhoitajalle sijaisavun järjestämisestä aiheutuneet kustannukset. Korvaus voi kuitenkin olla enintään 17 euroa tunnilta.

Sijaisavun järjestämisestä aiheutuneina kustannuksina pidetään: poronhoitajaan työsuhteessa olevalle työntekijälle maksettua palkkaa sosiaaliturvakuuluineen; ja työkorvausta, joka on suoritettu ennakoperintärekisteriin merkitylle palvelun tuottajalle.

Edellä 1 momentissa mainittu rahamäärä tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta lukien työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:n 1 momentissa tarkoitetulla palkkakertoimella. Tässä laissa mainittu rahamäärä vastaa vuoden 2010 palkkakertoimen tasoa.

7 § *Sijaisaputyötä koskevat edellytykset*

Korvausta voidaan maksaa kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet niiden sijaisavun suorittamisajankohtana välttämättömien poronhoitotöiden hoitamisesta, jotka poronhoitajan on ollut tarkoitus itse suorittaa omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun.

Korvausta ei kuitenkaan makseta kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet sellaisten 1 momentissa tarkoitettujen poronhoitotöiden hoitamisesta:

- 1) jotka poronhoitajan on ollut mahdollista teettää perheenjäsenellään;
- 2) joiden toteuttamiseen on myönnetty muuta julkista rahoitustukea;
- 3) joita paliskunta teettää työsuhteessa, toimeksiantosuhteessa tai joissa kyse on luotamus- tai hallintotehtävän tai vastaavan tehtävän hoitamisesta; tai
- 4) joissa kyse on porotuotteen jalostuksesta, ellei kyse ole jalostettavan porotuotteen säilyvyyden kannalta välttämättömästä työstä.

8 § *Korvauksen hakeminen*

Korvausta sijaisavusta aiheutuneista kustannuksista haetaan maatalousyrittäjän eläkelaislaissa tarkoitetulta Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta (*Mela*).

Korvausta on haettava kahden kuukauden kuluessa kustannusten perusteena olevan sijaisapujakson päättymisestä, kuitenkin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2012. Hakemukseen on liitettävä sijaisavun suorittaneen henkilön antama selvitys sijaisavusta.

Hakemus liitteineen on tehtävä Melan hyväksymällä lomakkeella. Hakemuksesta ja sen liitteistä on käytävä ilmi:

- 1) sijaisavun suorittamisajankohta;
- 2) sijaisavulla hoidetut tehtävät;
- 3) sijaisavun järjestämisestä aiheutuneet kustannukset; sekä
- 4) muut kustannusten korvaamiseksi tarvittavat tiedot.

9 § Lausunnot

Poronhoitolain 19 §:ssä tarkoitetun poroisännän on annettava Melalle lausuntonsa, josta ilmenee tarvittavassa laajuudessa hänen arvionsa siitä, täytyvätkö kustannusten korvaamisen edellytykset. Lausunnon antaa sen paliskunnan poroisäntä, jonka osakas sijaisapua käyttänyt poronhoitaja on. Lausunto on annettava Melan hyväksymällä lomakkeella. Lausunnon antamista varten poronhoitajan on ilmoitettava poroisännälle sijaisavun järjestämisestä välittömästi sijaisaputarpeen ilmaannuttua.

Jos kustannusten korvausta koskeva hakemus on ristiriidassa poroisännän lausunnon kanssa tai jos poroisännän lausunto on selvästi tulkinnanvarainen, Mela voi pyytää asiasta paliskunnan hallituksen lausunnon.

10 § Päätöksen antaminen ja korvauksen maksaminen

Melan on ratkaistava hakemus viivytyksettä saatuaan tarpeelliset selvitykset ja lausunnot.

Päätös voidaan antaa automaattisessa tietojenkäsittelyssä tai muutoin ainakin osittain painomenetelmää käyttäen aikaan saatuna asiakirjana.

Mela maksaa korvauksen korvauksensaajan ilmoittamalle tilille Suomessa toimivaan rahalaitokseen.

- 2009:
- 1 Sikiön poikkeavuuksien seulonta. Seulonta-asetuksen täytäntöönpanoa tukevan asiantuntijaryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2754-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2755-1 (PDF)
 - 2 Selvitys EVO-pisteitä tuottaneista terveystieteellisistä julkaisuista vuosilta 2003-2005. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2756-8 (PDF)
 - 3 Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma. Mieli 2009 -työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi.
ISBN 978-952-00-2767-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2768-1 (PDF)
 - 4 Raskaan olevien päihdeongelmaisten naisten hoidon varmistaminen -työryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2769-8 (PDF)
 - 5 Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2009.
ISBN 978-952-00-2770-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2771-1 (PDF)
 - 6 Enhetliga grunder för icke-brådskande vård 2009.
ISBN 978-952-00-2772-8 (inh.)
ISBN 978-952-00-2773-5 (PDF)
 - 7 Skenaarioita sosiaalimenoista. Terveystieteen edistämisen vaikutukset ja analyysimallin esittely.
ISBN 978-952-00-2774-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2775-9 (PDF)
 - 8 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2009. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2776-6 (PDF)
 - 9 Salme Kallinen-Kräkin . Kaste-ohjelman valtakunnallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2008-2011. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2777-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2778-0 (PDF)
 - 10 Sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA) ehdotus sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen keskeisistä linjauksista. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2779-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2780-3 (PDF)
 - 11 Katja Uosukainen, Hanna-Leena Autio, Minna Leinonen. Tasa-arvosuunnitelmat ja palkkakartoitukset Suomessa 2008. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2781-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2782-7 (PDF)
 - 12 Mikko Wennberg, Olli Oosi, Kaisa Alavuotunki, Sirpa Juutinen, Henrik Pekkala. Sosiaalialan kehittämishankkeen arviointi. Loppuraportti: Tulosten ja vaikutusten arviointi.
ISBN 978-952-00-2793-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2794-0 (PDF)

- 13 Selvitys ensihoidon ja sairaankuljetuksen kehittämisestä. Sairaaankuljetuksen ja ensihoidon kehittämisen ohjausryhmän loppuraportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2795-7 (PDF)
- 14 Tuottava, tuloksellinen ja laadukas työsuojeluvalvonta 2015. Työsuojeluhallinnon resurssityöryhmän raportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2796-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2797-1 (PDF)
- 15 Tupakkapoliittisia lakimuutoksia ja toimia valmistelevan työryhmän loppu- ja väliraportit. Ehdotukset tupakkalain ja tupakkaverolain muutoksiksi.
ISBN 978-952-00-2806-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2807-7 (PDF)
- 16 Sanna Parrila. Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittäminen. PERHOKE-hankkeen loppuraportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2808-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2809-1 (PDF)
- 17 Vaihtoehtohoitojen sääntelytarve. Vaihtoehtohoitoja koskevan lainsäädännön tarpeita selvittäneen työryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2810-7 (PDF)
- 18 Kosteusvauriot työpaikoilla. Kosteusvauriotyöryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2811-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2812-1 (PDF)
- 19 Hannu Jokiluoma, Hannele Jurvelius. Työsuojelupiirien tuottavuusryhmän loppuraportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2813-8 (nid.)
ISBN 978-952-00-2814-5 (PDF)
- 20 Plan för mentalvårds- och missbruksarbete. Förslag av arbetsgruppen Mieli 2009 för att utveckla mentalvårds- och missbruksarbete fram till år 2015. (Endast på webben)
ISBN 978-952-00-2819-0 (PDF)
- 21 Huumausainepolitiikan kertomus v. 2008 valtioneuvostolle. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2820-6 (PDF)
- 22 Toivo Niskanen, Hannu Kallio, Paula Naumanen, Jouni Lehtelä, Mika Lauhamo, Jorma Lappalainen, Jarmo Sillanpää, Erkki Nykyri, Antti Zitting, Matti Hakkola. Riskinarviointia koskevien työturvallisuus- ja työterveyssäännösten vaikuttavuus.
ISBN 978-952-00-2821-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2822-0 (PDF)
- 23 Salme Kallinen-Kräkin. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste 2008-2011. Hankeavustusopas. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2823-7 (PDF)
- 24 Neuvonta- ja palveluverkosto ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2833-6 (PDF)
- 25 Simone Ghislandi, Joni Hokkanen, Aki Kangasharju, Ismo Linnosmaa, Matteo Galizzi, Marisa Miraldo, Hannu Valtonen. Reference pricing in Finnish pharmaceutical markets. Pre-policy evaluation. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2835-0 (PDF)

- 26 Nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården (KASTE) 2008-2011. Handbok om projektunderstöd. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2836-7 (PDF)
- 27 Göran Bondjers, Paulien Bongers, Marilyn Fingerhut, Timo Kauppinen, Stavroula Leka, Paul Schulte, Vappu Taipale, Hannu Uusitalo. Meeting future needs of finnish working life through a healthy workforce. 2009 international evaluation of the Finnish Institute of Occupational Health.
ISBN 978-952-00-2837-4 (pb)
ISBN 978-952-00-2838-1 (PDF)
- 28 Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2847-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2848-0 (PDF)
- 29 Esitys varhaiskasvatusalan koulutuksen valtakunnalliseksi arvioimiseksi. Varhaiskasvatuksen koulutusten arvioinnin valmisteluryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2851-0 (PDF)
- 30 Lasten seksuaalisen hyväksikäytön selvittäminen. Työryhmän muistio. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2852-7 (PDF)
- 31 Oikeuslääkinnän organisointia Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa selvittävän työryhmän väliraportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2853-4 (PDF)
- 32 Arvo Myllymäki. Eläketurvakeskusta koskevan sääntelyn uudistamistarpeiden selvittäminen. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2859-6 (nid.)
ISBN 978-952-00-2860-2 (PDF)
- 33 Evankelis-luterilaisen kirkon eläkejärjestelmän uudistamistyöryhmän mietintö. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2861-9 (PDF)
- 34 Oppilas- ja opiskelijahuoltotyöryhmän toimenpide-ehdotukset. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2868-8 (PDF)
- 35 Poronhoitajien sijaisapukokeilu. Poronhoitajien sijaisapukokeilua valmistelleen työryhmän muistio. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2869-5 (PDF)